

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA SOCIOLOGIE, ANDRAGOGIKY A KULTURNÍ
ANTROPOLOGIE

PRAKTIKY A STRATEGIE POSTMODERNÍCH NEOŠAMANŮ V ČESKÉM
PROSTŘEDÍ

Magisterská diplomová práce

Obor studia: Sociologie – Kulturní antropologie

Autor: Bc. Lukáš Drábek

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Mildnerová, Ph.D.

Olomouc 2022

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou prací na téma „Praktiky a strategie postmoderních neošamanů v českém prostředí“ vypracoval samostatně a uvedl v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použil.

V Olomouci dne.

Podpis

Poděkování

Děkuji Mgr. Kateřině Mildnerové, Ph.D. za odborné vedení, ochotu a především za cenné rady a podněty při zpracování této magisterské práce.

Anotace

Jméno a příjmení:	Bc. Lukáš Drábek
Katedra:	Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie
Obor studia:	Sociologie – Kulturní antropologie
Obor obhajoby práce:	Sociologie
Vedoucí práce:	Mgr. Kateřina Mildnerová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2022

Název práce:	Praktiky a strategie postmoderních neošamanů v českém prostředí
Anotace práce:	Cílem práce je vymezení soudobého fenoménu neošamanismu v České republice se zřetelem na biografie neošamanů jako klíčových postav, jež reprodukují šamanistické praktiky, nauku a vidění světa. První část práce je věnována teoretickému ukotvení neošamanismu. V druhé části práce analyzují a interpretují data výzkumného šetření. Práce metodologicky využívá metody polostrukturovaných rozhovorů se zřetelem na biografie respondentů a zúčastněného pozorování. Výsledky výzkumu ukázaly současnost neošamanismu.
Klíčová slova:	Neošamanismus – trans a extáze – ayahuasca – rituály – ceremonie - meditace
Title of Thesis:	The practices and strategies of postmodern neo-shamans in the Czech Republic

Annotation:	The aim of the thesis is to define the contemporary phenomenon of neo-shamanism in the Czech Republic with focus on the biographies of neo-shamans as key figures who reproduce shamanistic practices, doctrine and worldview. The first part of the thesis is devoted to the theoretical analysis of neo-shamanism. The second part of the thesis analysis and interprets the data of the research. The thesis methodologically uses the methods of semi-structured interviews with focus on the biographies of respondents and participant observation. The results of the research showed the present of neo-shamanism.
Keywords:	Neo-shamanism - trans and ecstasy - ayahuasca - rituals - ceremonies - meditation
Názvy příloh vázaných v práci:	Příloha č. 1: Seznam obrázků Příloha č. 2: Seznam tabulek Příloha č. 3: Seznam zkratk
Počet literatury a zdrojů:	90 zdrojů
Rozsah práce:	(138 757 znaků s mezerami)

OBSAH

ÚVOD	8
1 NÁBOŽENSTVÍ A ŠAMANISMUS	11
1.1 NÁBOŽENSTVÍ A SPOLEČNOST.....	11
1.2 ŠAMANISMUS.....	14
1.3 KRÁTKÝ EXKURZ DO HISTORIE ŠAMANISMU	16
1.4 NEOŠAMANISMUS	18
1.5 VÝZNAMNÉ PRVKY ŠAMANISMU A NEOŠAMANISMU	27
1.5.1 Trans a extáze	28
1.5.2 Iniciace šamana.....	31
1.5.4 Rostliny a zvířata	36
1.5.5 Kosmologie.....	38
1.5.6 Léčitelství	40
1.5.7 Neošamanské sakrální pomůcky.....	41
1.5.8 Drogy využívané neošamany.....	42
2 AKADEMICKÝ VÝZKUM NEOŠAMANISMU	44
3 SOUČASNÉ PODOBY NEOŠAMANISMU V ČESKÉ REPUBLICE	46
3.1 NEOŠAMANSKÉ ORGANIZACE A NADACE	46
3.2 VÝRAZNÉ OSOBNOSTI ČESKÉHO NEOŠAMANISMU	49
4 EMPIRICKÁ ČÁST	52
4.1 INTERPRETATIVNÍ FENOMENOLOGICKÁ ANALÝZA	52
4.2 PŘÍPRAVA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	54
4.2.1 Stanovení výzkumných otázek	54
4.2.2 Výzkumná strategie a metodika sběru dat	54
4.3 ŽIVOTNÍ PŘÍBĚHY RESPONDENTŮ	56
4.3.1 Mirinda.....	57
4.3.2 Šakal.....	58
4.3.3 Kleopatra	60
4.3.4 Zajíc	61
4.3.5 Mojmír	62
4.3.6 Vlk	63
4.4. POZOROVÁNÍ AYAHUASCOVÝCH RITUÁLŮ	64
4.4. ANALÝZA A INTERPRETACE ŠETŘENÍ	67
4.4.1 Analýza biografí	67
4.4.2 Zodpovězení výzkumných otázek	70

5	DISKUSE.....	77
6	ZÁVĚR	78

ÚVOD

Toto téma jsem si vybral z toho důvodu, že je velmi tajemné. Už od malička mám blízký vztah k nadpřirozeným fenoménům, které šamanismus obsahuje. Také jsem se setkal se spoustou zajímavých lidí, se kterými jsem si měl na toto téma co říct, a to mne motivovalo k sepsání této práce. Dále je to vlastní prožitek klinické smrti, kde jsem si uvědomil fenomén mimotělní existence. Téma neošamanismu mě zajímá od doby, co mě inspirovaly dvě knihy, z nichž první byla kniha zakladatelky centra pro výzkum posmrtného života a pro národopisné studie o posmrtném životě Fiony Bowie s názvem „Antropologie náboženství: Rituál, mytologie, šamanismus, poutnictví“ a jako druhá mě nadchla kniha antropologa a pedagoga Michaela Jamese Harnera „Cesta šamana“. Tyto knihy mě přivedly až k tématu této diplomové práce.

„Šamanovo učení je nekonečné“, prohlásil ve věku 102 let Don Jose Matsuwa z kmene Huicholů. Člověk by si řekl, že Don Jose Matsuwa je velmi starý muž plný moudrosti, a přitom on sám sebe vnímá jako malé dítě, které objevuje tajemství a zákonitosti tohoto světa. Ačkoliv šaman disponuje velkým objemem psychologického, mytologického, spirituálního a léčitelského vědění, nepřestává se považovat za žáka, který se učí rozumět stvořitelově moudrosti (Lúpke, 2009, s. 28).

Šamanismus, který byl vždy spíše spojován s dějinami náboženství, přetrval v různých podmínkách až do současnosti, kde je mu věnován zvláštní význam. I u nás v České republice můžeme v poslední době sledovat určitý typ příklonu zejména některých mladých lidí k určitým alternativním duchovním směrům. Je to zřejmě proto, že mladí lidé ve všech částech světa

se pokoušejí žít jinak, smysluplněji a ekologičtěji. Odmítají konzumní způsob života a hledají alternativní životní styl.

Cílem této diplomové práce je vymezení soudobého fenoménu neošamanismu v České republice se zřetelem na biografie neošamanů. Zkoumání budou samotní neošamani jako klíčové postavy, jež reprodukují šamanistické praktiky, nauku a vidění světa.

Teoretická část vysvětluje klíčové pojmy šamanismus a neošamanismus a uvádí nejzajímavější teorie šamanismu od klíčových autorů – Edmunda RONALDA LEACHE, MICHAELA HARNERA, CORA DU BOISA a jiné. Dále zmiňuje historii šamanismu a současný stav neošamanismu.

Empirická část práce se zaměřuje na praktikující neošamany a na to, jaké místo v jejich životě zaujímá neošamanismus, současně ale také na to, jak a čím jsou ovlivňovány jejich strategie a šamanské praktiky. V závěrečné části diplomové práce je poté provedeno shrnutí všeho toho, co neošamanismus v současnosti představuje, ale i toho, proč se zejména u některé části populace stává stále populárnější.

Mezi zvolené výzkumné otázky diplomové práce patří následující:

VO1: Jaké jsou společné prvky v biografiích současných neošamanů v ČR?

VO2: Co to znamená pro respondenty „být neošamanem“ a jaká je jejich žitá každodennost?

VO3: Jak vypadá konkrétní duchovní praxe neošamanů a jak ji sami rozumí a reprodukují?

VO4: Jakým způsobem a do jaké míry představuje neošamanismus kontrakulturu ve vztahu ke konzumní společnosti?

Z kvalitativních vědeckých metod je v diplomové práci využita především metoda sběru dat zúčastněným pozorováním, která má co nejpřesněji zachytit objektivní skutečnost, konkrétně pozorování neošamanů při meditacích či během neošamanských rituálů, a dále jsou využity polostrukturované rozhovory se zřetelem na biografii respondentů.

Polostrukturovaný rozhovor byl zvolen z toho důvodu, že tento typ rozhovoru má sice předem daný soubor témat a volně přidružených otázek, ale jejich pořadí, volba slov nebo formulace může být vhodně pozměněna. Tím jsou polostrukturované rozhovory flexibilnější, což je třeba v našem případě považovat za výhodu. Dále je pak možné vytvářet otázky z vyplývajících skutečností. Pro stejný důvod určité volnosti byl volen biografický rozhovor, jehož předností podle Sedlákové je vyprávění respondenta o specifickém tématu v určité životní události o svém vlastním životě nebo o významných obdobích (Sedláková 2014, s. 212).

Tato práce je významná pro obor sociologie z toho důvodu, že obohacuje obor o empirická data z výzkumu, a rozšiřuje tím pole výzkumu o biografickou metodu na téma neošamanismus a pole nových náboženských hnutí. Dalším přínosem je interdisciplinární přesah do příbuzného oboru, čímž je kulturní antropologie, nicméně na šamanismus pohlížím jako sociolog.

1 NÁBOŽENSTVÍ A ŠAMANISMUS

Tato kapitola nejprve stručně představí oblast náboženství a některé jeho koncepty, jako je komodifikace, privatizace, individualizace nebo hybridizace náboženství. Následně text definuje pojmy šamanismus/neošamanismus a nabídne přehled nejzajímavějších teorií šamanismu od klíčových autorů, jako jsou například: Mircea Eliade, Hodayun Sidky, Michael Harner, Edmund Ronald Leach, Cora Du Bois a jiní. V této kapitole bude dále představen původ a historie šamanismu, současný neošamanismus, jeho stav a jeho inspirační zdroje. Také bude zmíněn rozdíl mezi tradičním šamanismem a současným neošamanismem.

1.1 Náboženství a společnost

Náboženství je velmi širokou oblastí, a proto má mnoho definic. Může být charakterizováno jako víra v božské či nadlidské síly, které je třeba poslouchat a ctít jako tvůrce i vládce vesmíru. Další definice o náboženství hovoří jako o vztahu člověka k transcendentní skutečnosti (Sokol, 2004, s. 68). Definice náboženství existuje celá řada. Některé zmiňují soubor představ, ideologie, světový názor, jiné se opírají o etymologii. Teprve v novověku autoři začali nejvíce hledět na to, z čeho náboženství pochází, jaké jsou jeho kořeny. Psychologické pokusy o vymezení náboženství se v mnoha případech opíraly o prožitek posvátného (Štampach, 2008, s. 29).

Komodifikace náboženství souvisí s neošamanstvím velmi úzce. Komodifikací je myšlen proces, při kterém se z objektů, subjektů, událostí či jiných vlastností a aspektů stávají předměty směny. Také v náboženství se některé špatně vymezené nebo roztroušené předměty či myšlenky staly pojmenovanými, rozpoznatelnými, široce dostupnými a na pohled příjemnými službami nebo zbožím (de Botton, 2011, s. 246).

Privatizace náboženství je proces, který proběhl nejen v České republice a představoval pro širokou společnost velmi významnou změnu. Privatizace představuje změnu veřejného statku na soukromý. Teorie privatizace náboženství klade důraz na změnu postavení a fungování v moderních společnostech, ve kterých náboženství již ztrácí svůj celospolečenský význam. Náboženství se omezuje primárně na oblast soukromého života jedinců, a neslouží například tak, jako dříve, k legitimizaci společnosti jako celku (Bubik a Kotherová, 2021, s. 183).

S privatizací náboženství, kdy se oblast náboženství stává více záležitostí soukromého života jedince, je úzce spojen termín individualizace.

Individualizace náboženství je patrná v současné společnosti. Trendem náboženského života v současných zejména západních společnostech je počet nábožensky nezapojených lidí. Někteří z nich jsou nevěřící, ale mnozí utvářejí náboženské přesvědčení svým vlastním individuálním chápáním Boha, světa a svého místa v něm. Tito lidé a skupiny lidí mohou mít přesvědčení o tom, co jejich náboženství vyžaduje nebo mohou dokonce věřit v dogmata několika různých náboženství. Z filosofické perspektivy individualizace náboženství zpochybňuje široce rozšířené chápání organizovaného společenství jako hlavní formy duchovního života (Talk About: Law and Religion, 2021).

Hybridizace náboženství pak představuje průnik či mísení jednotlivých náboženství. Hovoří se také o takzvaném synkretismu, tedy fúzi různých náboženských přesvědčení a praktik. Příkladem hybridismu, či také synkretismu je gnosticismus, tedy náboženský dualistický systém, který zahrnoval prvky orientálních náboženství. Často se hovoří o fúzi kultur, což mívalo v historii za následek právě propojování různých filozofických a náboženských názorů (Britannica, 2021).

Dalším významným pojmem pro tuto práci je **společnost**. Existence společnosti a v ní fungující interakce a mezilidské vztahy jsou předpoklady pro existenci náboženství. Společnost je charakterizována jako lidstvo, jako skupina lidí charakterizována určitým společným znakem. Společnost může být chápána jako živý organismus, který se v procesu postupného zrání transformuje, aby dosáhl postupně stavu modernity. Moderní společnost, na rozdíl od té tradiční, vykazuje specifické znaky, jako jsou prohlubující se individualizace společnosti, vysoká sociální mobilita, decentralizace, využívání moderních technologií, a další (Urban, 2011, s. 95-97).

Neošamani v současnosti působí ve společnosti, která je nejen moderní, ale v případě západních zemí také vysoce konzumní. Jako **konzumní společnost** je také označován spotřební způsob života členů dané společnosti. Nadměrný konzum členů společnosti je spjat s charakteristickou dynamikou nakupování, vysokou spotřebou věcí a environmentálně škodlivými následky. Konzum v konzumní společnosti totiž roste, neboť čím se společnost bohatší, tím více vyvstávají spotřební touhy (Lojdová, 2014, s. 10). Současná mladá generace je svým specifickým přístupem k životnímu prostředí velmi charakteristická, a to ve smyslu ochrany životního prostředí a přírody. Konzumní společnost je tedy do jisté míry tím faktorem, proč se nespokojení členové společnosti, která je podle nich „povrchní“, uchylují k jiným hodnotám, vybočujícím filozofiím i netradičním zážitkům. S konzumní společností také úzce souvisí odcizování se přírodě, což některé členy společnosti vede k nespokojenosti se současnými konzumními trendy (Berg, 2020, s. 18-19)

Společnost i náboženství prochází v moderní společnosti mnohými změnami, stejně jako oblast šamanismu, které bude věnována pozornost v následujícím textu.

1.2 Šamanismus

Sidky (2010, s. 221) uvádí, že „v porozumění tomu, co šamanismus představuje, je chaos: většina autorů, kteří se jím zabývají, nikdy neposkytnou žádné definice“. Slovo šaman tak pravděpodobně pochází z jazyka Tunguzů, kteří obývají oblast okolo sibiřských řek Podkamenná Tunguzka a Nižní Tonguzka.¹ Podle jiných autorů, například Eliada „je ovšem možné hledat kořeny tohoto označení ve slově *samana*, které se objevuje v jazyce *pálí*, a také v pojmu *sramana*, známém ze sanskrtu“ (Kandert, 2010, s. 44). To by potom znamenalo, že existenci šamanů je možné datovat hluboko do starověku, a napříč mnoha kulturami.

Zřejmě celosvětově nejznámější teorii šamanismu předložil významný rumunský religionista a historik náboženství Mircea Eliade, podle něhož je šamanismus především „technikou extáze“. Je to proto, že klíčovou představou, kterou tento autor se šamanismem spojuje, je šamanský „kouzelný let“, během něhož šamanova duše opouští jeho tělo (Eliade, 1997, s. 25-26). To je ovšem velmi široká definice, která může zahrnout mezi šamany i nejrůznější mystiky například z oblasti Afriky, kteří takovéto techniky využívají. Autor této práce se nejvíce ztotožňuje s úzkou definicí šamanismu zahrnující nejen techniky jako trans, extáze a práce s duchy, ale také se vymezuje dle tradičních geografických oblastí, jako Sibiř a narativní oblast Jižní Ameriky.

Další z uznávaných autorů, americký profesor antropologie Harner, definuje šamana jako toho, „který dle vůle vstupuje do změněného stavu vědomí proto, aby kontaktoval a využil běžně skrytou realitu za účelem nabytí vědomostí, síly a pomoci druhým osobám“ (Harner, 2010, s. 20). Za tím

¹ Pro názornost je na obrázku č. 1 v příloze uvedena mapa šamanských skupin Střední Asie.

účelem má podle stejného autora „k dispozici minimálně jednoho, ale častěji i více duchů“. Například u Jakutů² mívá šaman zpravidla dvě nebo tři duše, kdy v první řadě je to ochranná duše, která v minulosti přebývala v těle některého šamana. Další duši má šaman společnou s některým divokým zvířetem. Tato duše se pohybuje vně šamanova těla a je velmi silná a nebezpečná; obvykle se užívá jen v případech nejvyšší nouze (Kandert, 2010, s. 45).³

Podle Fiony Bowie (2008, s. 190) lze definici šamanismu soustředit do pěti bodů. Šaman je pán (paní) duchů. Má ve své moci skupinu duchů. Existuje soubor uznávaných metod a výbavy, jež se dále předávají. Pro šamanskou praxi existuje teoretické zdůvodnění. Šamani zaujímají zvláštní společenské postavení.

Podle dalších autorů je šaman zejména léčitelem a psychonautem, tj. průvodcem druhé strany, tedy průvodcem duchovního světa. To potvrzuje například Walsh (2007, s. 8), který šamanismus definuje jako skupinu tradic, „jejichž provozovatelé vstupují do stavů změněného vědomí, ve kterých zažijí sami sebe či své duchy, v interakci s dalšími bytostmi, často během cestování do jiných sfér a za účelem pomoci svému společenství“. Takovéto zkušenosti se pak projevují všude tam, kde se s šamanismem běžně setkáváme. Xenofontov, podobně jako již v práci uvedený Eliade, proto dodává, že tradiční šamani „putují do jiných světů za získáním vědomostí“, a ti co sestoupili „do podsvětí anebo vzlétli k nebesům, nejsou živí šamani, nýbrž duchové jejich svatých předků. Šaman z masa a kostí putuje nebeským

² Jakuti – turkické etnikum žijící na východní Sibiři

³ Obrázek č. 1: Šamanské skupiny Střední Asie – viz příloha

světem i podsvětím, navazuje rozhovory, zpívá posvátné hymny, avšak dělá to pouze s cílem upozornit na činy, které v tu chvíli vykonávají duchové“ (Xenofontov, 2001, s. 24). Autor této práce se nejvíce přiklání k teoriím Xenofontova a Eliadeho, a to na základě vlastní účasti v uzavřené společnosti na konferenci ohledně šamanismu, kde se toto téma diskutovalo. Bylo zde řečeno, že tradiční šamanismus tkví v putování do jiných světů, za účelem získání vědomostí a znalostí, a rovněž tkví v práci s duchovními spojenci. Trans, do kterého šaman při cestě do jiných světů upadá, mu umožňuje potřebnou komunikaci s duchy. Trans je však vždy kontrolovaný, takže šaman při něm může stále komunikovat s přítomným publikem. Slovo trans zde značí změněný stav vědomí, ve kterém je šaman citlivý a dokáže se spojit se sférou duchů pro běžného člověka nepochopitelnou. Mnoho autorů se ponejvíce shoduje na tom, že šamanismus je spíše jakási spirituální technika či praxe.

1.3 Krátký exkurz do historie šamanismu

Chceme-li řešenou problematiku zasadit do určitého rámce, musíme se nejdříve podívat, kde měl šamanismus svůj historický počátek. Částečně zde o tom byla zmínka již v předcházející kapitole, je zde však nutné podotknout, že podle velmi rozšířeného názoru je víra v paranormalitu iracionální, takže mnohá stanoviska se některým lidem mohou zdát jen těžko obhajitelná. Podle některých autorů, například Murphyho se v případě šamanismu jedná o nejrozšířenější náboženskou praxi na světě (Murphy, 1989, s. 149). Původ a počátky šamanismu jsou ale opět podle různých autorů různé. Například Lewis-Williams (2007, s. 158) uvádí, že celkem přesvědčivý důkaz o tom, že šamanismus existoval již ve starší době kamenné, nám přináší antropogeneze. Podobně Zelený uvádí, že „šamanismus Číny je znám od

paleolitu, kdy se vytvářela víra v posmrtný život“. Čínští vládci se totiž obklopovali šamany, aby pro ně konali různé obřadní rituály. I Hultkrantz píše, že šamanismus nelze pokládat za zvláštní náboženství Sibiře, protože i v jiných oblastech je mnoho šamanismů, které vykazují rysy nevyskytující se v sibiřském šamanismu (Hultkrantz, 1993, s. 9).

Náboženské formy spirituality šamanismu jsou proslaveny ruskými badateli z první poloviny 17. století, ale praktiky a podobné rituály jsou zřetelné už z doby paleolitických lovců. Například podle Budila (2007, s. 20) slavnou malbu Ptačího muže v jeskynních prostorách v Lascaux u vesničky Montignac v jihozápadní Francii přirovnává Kirchner ke zobrazení šamanova transu. Podobné je to s rytinou šamana ve zvířecí masce ve francouzské jeskyni Gabillou (Dordogne), či malbou maskovaného šamana v Jeskyni Tří bratří (Francie).⁴ Pro nás zajímavý je archeologický nález z Dolních Věstonic, kde bylo nalezeno během 70. let minulého století obydlí šamana, které se nacházelo stranou od ostatních (Svoboda, 1994).

Pro doplnění historického vývoje šamanismu je třeba konstatovat, že někteří autoři uznávají za pravý šamanismus pouze sibiřský a americký šamanismus. Tedy ten šamanismus, který má svou tradici, jenž se předává po generace. Jiní považují za šamanismus i ostatní náboženské systémy, které mají prvky šamanismu. I přesto, že v našich oblastech šamanismus nikdy nebyl, existovaly u nás praktiky velmi podobné šamanismu. Současný návrat k těmto tradicím pohanství můžeme chápat jako součást určité spirituality a kulturní revitalizace v rámci obnovování starých tradic a zvyků. V této souvislosti DuBois hovoří o rozvoji a renesanci šamanského hnutí jako reakci na částečné zklamání původních národů z moderního světa, který nenaplnil jejich očekávání (DuBois, 2009-11, s. 293).

⁴ Obrázek č. 10 - Jeskyně Tří bratří – viz příloha

Návrat šamanismu nalézáme u amerických indiánů, kterým byly rodové tradice dlouhodobě potírány. Přesto, jak uvádí Štampach, „se podařilo šamanský impuls pronést do moderních a postmoderních kontextů. Šamani získali příznivce a žáky z většinové populace, někteří spojili šamanskou „kvalifikaci“ s odborným vzděláním a pokoušejí se šamanskou zkušenost předávat literárně“ (Štampach, 2008, s. 120). Podařilo se to však i v jiných částech světa jako v Indii, Číně, Jižní Americe, Evropě, v severských státech nebo v Rusku. Zde například v okolí Bajkalu, který od nepaměti patří k symbolům Sibiře, lze najít znovu obnovované důkazy o šamanské přítomnosti. Je to především kolem Šamanské skály na mysu Burchan ostrova Olchon, kde se každoročně koná sjezd šamanů z celé země.⁵

1.4 Neošamanismus

Jak je zřejmé z předcházejícího textu, v posledních letech lze v některých zemích pozorovat rostoucí zájem o šamanismus, ale i šamanská studia. Někteří autoři se proto šamanismem začali ve zvýšené míře zabývat. Zde je třeba vysvětlit, že vedle pojmu neošamanismus (někdy i neo-šamanismus) se používá i termínu nový, současný nebo západní šamanismus. V některých případech může být neošamanismus vázaný na hnutí New Age (Hnutí Nového věku) nebo novopohanství, které patří k New Spirit Movement, což označuje novodobé skupiny spojené s náboženstvím z dob před křesťanstvím. S neošamanismem však také souvisí tzv. městský neboli digitální šamanismus. Na okraji fenoménu neošamanismus pak stojí tzv. technošamanismus, což je zastřešující výraz pro aktivity několika subkultur současné alternativní hudební scény. Již z označení neošamanismus je

⁵ Obrázek č. 2 - Šamanská skála – viz příloha

zřejmé, že navazuje na šamanismus, takže ho lze také interpretovat jako nové uchopení šamanismu. Tento technošamanismus lze ale také kritizovat pro neslučitelnost svých hodnot s tradičními šamanskými společnostmi, kdy jsou tradiční znalosti a techniky domorodých národů volně šířeny a často také komercializovány (Bowie, 2008, s. 200). Nástup neošamanismu byl podnícen kombinací několika faktorů, jako hnutím Hippies v USA v 60. a 70. letech minulého století, který představuje rozvoj nejrůznějších schopností mysli a ducha, dále enviromentalismem a v neposlední řadě i zájmem o nezápadní náboženství (srov. Atkinson, 1992, s. 322-4 a Znamenski, 2007, s. 166).

Na podobu současného neošamanismu má vliv také samotný proces globalizace. Globalizace ovlivňuje celý svět a má vliv na řadu oblastí života. Každá spirituální skupina je tímto trendem do určité míry ovlivněna, proto již nelze hovořit o čistě tradičním šamanismu ani v oblastech, kde je děděný po generace. Tento trend jsem pozoroval u kolumbijského velmistra Taity Alfréda Juajibyoie, který je považován za velmi tradičního šamana svým původem a rodinnou tradicí šamanismu v komunitě lidí, kteří se účastní ayahuascových ceremonií. A v neposlední řadě může také navštívit šaman z oblasti Amazonie i Českou republiku. Během ayahuascové ceremonie měl na ruce hodinky a jako hudební nástroj používal harmoniku a dokonce podával šampri pálenky. Globalizace je proces světového sbližování, kulturní difuze, pohyb informací, osob a financí skrze hranice (Malina 2009, s. 1333). Pozitivní v tomto procesu je to, že šamanské znalosti, tajemství, tradice, rituály jsou přístupné lidem téměř na celém světě, což může pozitivně ovlivnit vědomí lidí. V souvislosti s šířením kapitalismu v moderní podobě do všech oblastí světa dochází ke komodifikaci léčitelských, věšteckých a ceremoniálních služeb, čímž se rozumí zpoplatnění těchto služeb. S tím souvisí také snížení důvěryhodnosti mystiků, současně se tím

otevřít prostor pro mnoho šarlatánů, kteří slibují vyléčení, ale v podstatě se jedná pouze o jejich zdroj obživy.

Praktikující neošamani však často vytvářejí své vlastní improvizované rituály a postupy, pro které si vypůjčují prvky víry a rituálních úkonů z tradic, které jsou pro ně cizí (Du Bois, 2011, s. 312). Rozdíl neošamanismu oproti tradičnímu šamanismu je i v tom, že volba neošamanismu je zcela svobodná, protože lidé žijí v moderním a demokratickém prostředí. Matthews to vysvětluje tak, že „moderní šamanismus se zaměřuje na současné problémy a pomáhá lidem s opětovným navázáním spojení se zemí prostřednictvím rituálů a léčebné praxe. Vytváření rituálů šamanskými prostředky posiluje lidi, kteří byli zbaveni síly spíše odcizujícími než opětně integrujícími náboženskými prostředky“ (Matthews, 1997, s. 25). Pojetí šamanismu autorem této práce svobodnou a individuální religiozitu, která se nedrží striktně tradic předávaných po generace, ale má své vlastní osobité pojetí rituálů. Na neošamanismus je tedy autorem práce pohlíženo podle širší definice, kde je přesah i do jiných mystických tradic blízkých šamanismu, a je více eklektický, individuální, nabývá tedy kulturně hybridní formy.

Brunton (2003) dělí praktiky neošamanských učení na dva typy, kterými jsou „následovníci“ a „eklektici“. Mezi následovníky řadí všechny ty, kteří hledají tradiční učení národů, u nichž se ještě šamanství zachovalo a jimiž se řídí. Ti jsou podle něho romantičtí a ve své praxi často upřednostňují tradice. Důležitý je pro ně jejich guru, autentický člen zvolené kultury. Eklektici naopak podle Bruntona sbírají jednotlivé elementy z více kultur a jejich spiritualita je zaměřená na Zemi a ekologické aspekty života na ní.

Podle Lužného (1995) se ale v kontextu západního pojetí individuality velice často mění komunitní charakter šamanismu v individuální psychoterapii a někdy i v pouhé experimentování s psychedelickými zážitky. Lužný cituje

McKenna, podle kterého „člověk, který nikdy ve svém životě nepoznal psychedelický zážitek, nemůže být vyzrálou bytostí, která si je plně vědoma všech možností, jenž v sobě realita skrývá“ (McKenna In Lužný, 1995, s. 169). Mnoho lidí dnes také vyhledává psychedelický zážitek, protože je sice naprosto nečekaný, ale pokud člověk bude vědět, jak nečekaný může být, může lidem pomoci, až s ním budou konfrontováni (Strassman a kol., 2010, s. 301). Některé skupiny mladých lidí ke změněnému stavu vědomí používají drogy, což jim slouží k urychlení duchovního vývoje, přičemž je třeba rozlišit, jestli je využívají pouze „k letu k nebesům“ nebo pravidelně. Toto se může v různých obdobích života člověka proměňovat vzhledem k vnímání smyslu užívání drog a člověk, který dříve užíval drogy pro zábavu, se pod vlivem šamanského učení může naučit užívat drogy pouze rituálně. Podobné je to s holotropním dýcháním používaným jako technika regrese do zážitků z prenatálního období nebo minulých životů, což je jemnější technika nahrazující drogy. Zajímavé je, že daná technika byla vytvořena americkým psychiatrem českého původu Stanislavem Grofem. Stanislav Grof spolu s psychologem Maslowem a Sutichem v 70. letech 20. století vyvinul směr v psychologii známý jako transpersonální psychologie. Podstatou této metody je proniknout k podstatě lidské osobnosti a pochopit skryté programy v podvědomí pomocí změněného stavu vědomí pod vlivem drog nebo v jemnější verzi pomocí holotropního dýchání. V tomto změněném stavu vědomí se člověku vynořují nejrůznější vize týkající se minulosti i současnosti. Tyto vize podle Grofa odrážejí realitu v symbolické podobě, kterou Grof interpretuje. Své objevy publikoval autor v řadě knih, které byly přeloženy i do češtiny, jako je například dílo *Za hranicemi mozku* (Gemma 89, Praha 1991). Kromě publikační činnosti se Grof věnuje výzkumu LSD, terapeutické praxi a výuce holotropního dýchání, pořádá kurzy, přednášky a semináře.

Další technikou uplatňovanou v neošamanismu je konstelace nebo rodinná konstelace, což je přenos vztahů chování a náhledů na body spojení skrze napojení se na skupinu přítomných.

Neošamanismus je také jakýmsi novým pochopením vztahu člověka k přírodě, protože jak uvádí Kocku von Struckrad (2002, s. 771), profesor náboženských studií na univerzitě v Groningenu, neošamanismus „využívá lidskou schopnost dosáhnout spirituálních úrovní reality a žít s respektem k posvátné stránce života“. Vztah člověka k přírodě se v dnešní době ukazuje v mnohých podobách, přičemž je přitom značný rozdíl v termínech, zda komunikovat o přírodě nebo komunikovat s přírodou. Velice dobře to vyjádřil náčelník Dan George, kterého cituje Andrews, když napsal že „budeš-li promlouvat ke zvířatům, zvířata budou promlouvat k tobě a budete si navzájem rozumět. Jestliže k nim však nepromluvíš, nepoznáš je. Toho, co neznáš, se budeš bát. A čeho se člověk obává, to ho může zničit“ (Andrews, 1999, s. 10).

V neošamanismu a jeho vztahu k rostlinné a živočišné říši je ale na co navazovat. Jako příklad těsného vztahu mezi šamanismem a přírodou nám může posloužit orálně tradovaná epika sibiřských Jakutů, tzv. „oloncholor“, jejichž rozsah se pohybuje mezi 10 až 36 tisíci veršů. Ze všech živočichů zde nejvíce místa náleží koni, který je považován za posvátné zvíře Jakutů. Schopnost komunikovat s koněm je zde označena jako dávná minulost, která je však reálná a stále možná:

„Říkají, v těch dávných časech

se svým pánem dobrý kůň

lidským hlasem hovořil

moudré, jasné rady dával

společně si pomáhali

když upadli do úzkých“

(Ojuskij-Slepcov, 1982, s. 98).

Jaká je moudrost přírodních národů a jak je toto důležité i pro náš současný život potvrzuje americká antropoložka Angeles Arrienová na svých seminářích o neošamanismu. Ve své práci uvádí, že moudrost prakticky všech šamanských kultur vychází ze čtyř archetypů, kterými jsou bojovník, léčitel, vizionář a učitel. V knize Archetypy šamanské tradice pak uvádí, že „původní národy pokládají přímo za životně důležité, aby člověk byl vyrovnaný v těchto čtyřech oblastech: aby dokázal stejnou měrou vést, léčit, vidět a učit“ (Arrienová, 2000, s. 19).

Současný zájem o neošamanismus tedy souvisí se zvýšeným zájmem o některé původní kultury, například indiánské, tibetské, laponské a další. Ve dvacátém století to byl ale také vliv takových hnutí jako skauting nebo Woodcraft League, či experimentování s psychedelickými látkami. Své místo obě organizace našly i v tehdejší Rakouské monarchii, kde zejména woodcrafteri vedení M. Seifertem si brali za vzor ideu severoamerického indiána. K nejvýznamnějším postavám tohoto období však patřil Timothy Leary, významnou oblastí pak humanistická psychologie, kterou rozvíjeli především Maslow a Sutich, a která navazovala na tradici postfreudovské psychologie Carla G. Junga nebo Alfreda Adlera (Lužný, 1997, s. 96). Asi nejznámějším průkopníkem moderního šamanismu je však peruánský antropolog Carlos Castaneda, který o sobě tvrdí, že se v roce 1960, kdy byl studentem antropologie, seznámil s čarodějem kmene Yaqui a stal se jeho učedníkem. Castanedova díla obsahují mnoho popisů paranormálních a magických zážitků, kdy se člověk mění ve zvířata během magických rituálů pod vlivem například peyotlu a vede smrtelný boj s černými mágy, a podobné příběhy, které vypadají spíše jako fantazie než odborná práce.

Dále je to také americký antropolog Michael Harner, který je zakladatelem nadace Foundation for Shamanic Studies. Michael Harner mimo jiné studoval vliv halucinogenních látek, jako je například ayahuasca na člověka, a je klíčovou světovou autoritou šamanismu. Má také enormní vliv na akademický i na obyčejný svět, co se týče pohledu na šamanismus. V této souvislosti je nutné také jmenovat Terence McKenna, badatele, který zkoumal halucinogenní drogy a místní šamanismus v Amazonii. Závěrem je třeba konstatovat, že český neošamanismus je ovlivněn především zahraničními neošamany, protože se u nás nedá hovořit o tradičním šamanismu, jako je tomu v jiných zemích. Podle některých odborníků je také česká šamanská síť spíše pouhou pobočkou Foundation for Shamanic Studies

Europe. Jedná se o nadaci, která byla původně založená v USA Michaelem Harnerem v roce 1979 pod názvem Center for Shamanic Studies (Centrum šamanských studií). FSS podporuje iniciativy ve Střední Asii a na Sibiři, Austrálii, v oblasti Amazonské pánve, Kanadě, kontinentální USA a Aljašce. Dále FSS zajišťuje různé výzkumné projekty, jako program "Shamanic Healing", projekt "mapování neurčité reality" (MONOR), který obsahuje největší databázi transkulturních zpráv o šamanských cestách na světě a "Shamanic Knowledge Conservatory", unikátní sbírku šamanských artefaktů, literatury, terénních poznámek, fotografií, audiovizuálního materiálu. Také v případě evropské pobočky jde o neziskovou organizaci, která současně podporuje kultury, kde žijící šamanské znalosti přežily až do dnešní doby. Vedle toho však existuje několik dalších šamanských organizací ve Švédsku a Dánsku (Scandinavian Center for Shamanic Studies), Skotsku (Edinburgh Shamanic Centre), americkém Netherlandu (Sacred Earth Circle), americkém Marylandu (Shamanic Healing Institute), Kanadě (Canadian Centre of Shamanic Studies), Austrálii (Ynner Journeys), Londýně (Calamus Extension College) a v dalších zemích. ⁶

Přímo šamanismu se v České republice pravděpodobně jako první začal se skupinou přátel věnovat Miroslav Kašpar ve Skřídlech (Sommerová, 2007, s. 28). V současné době na svém statku ve Skřídlech v Jižních Čechách, jak o tom informuje na svých internetových stránkách ⁷, pořádá kurzy holotropního dýchání, chůze přes žhavé uhlí tzv. firewalking, rodinné konstelace, ale také vyrábí bubny, pracuje se sny a medituje.

K šíření novošamanismu přispěl i rozvoj internetu, i když internet slouží zejména jako médium k předávání a vyhledávání informací. Výhodou

⁶ Tabulka č. 1 – Nadace pro šamanská studia

⁷ Dostupné na: <http://skridla.arcs.cz>

samozeřejmě je, že kyberprostor je také prostorem sociálním, v němž používané sociální sítě vytvářejí různá svébytná společenství. V oblasti internetu, který je zaměřený na neošamanismus, jsou v České republice dostupné stránky Ivo Musila⁸. V současné době na stránkách samani.cz spolupracuje také Jana Hanzlová (Kamínková), která organizuje semináře a pomáhá při různých šamanských akcích. Stránky vznikly v roce 2001 a snaží se mapovat aktuální šamanská hnutí na území České republiky, ale zájemcům o šamanismus poskytovat i relevantní informace⁹.

Závěrem k této části je nutné doplnit, že srovnávání neošamanismusu se spiritualitou hnutí New Age, podle Lužného propojuje „přesvědčení, že žijeme v období probíhající radikální změny kultury, příchodu nového věku“ (Lužný, 1995, s. 178). Současně je však třeba doplnit, že New Age, jak bylo uvedené v poznámkách, je velmi obtížně definovatelné. Různí autoři se totiž rozcházejí v názorech, které spirituální směry ještě pod New Age patří a které již ne. Přesto je možné různé šamanské zážitky srovnávat se stavy, které jsou předmětem spirituálního zájmu hnutí New Age, jako je „tzv. šamanská nemoc se stavy blízko smrti (tedy se zážitky NDE), šamanské cesty se stavy mimo tělo (se zážitky OBE), s astrálním cestováním nebo lucidním sněním. Neošamanismus tak slouží jako inspirace příbuzným oblastem zájmu hnutí Nového věku a je zároveň jimi inspirován a ovlivňován“ (Vojtíšek, 2007, 30).

Současně je třeba dodat, že některé dnešní šamanské skupiny využívají ke změněným stavům vědomí drogy. Jsou to například skupiny tzv. technošamanů nebo cyberšamanů, které se k užívání drog uchylují. Zde je však nutné rozlišit, zda se tak děje pouze k zajištění tzv. „letu k nebesům“,

⁸ Dostupné na: <https://samani.cz>

⁹ Obrázek č. 11 – Internetové stránky „samani.cz“ – viz příloha

nebo je tyto skupiny a jednotlivci užívají pravidelně. Markéta Švarcová ze šamanské léčitelské poradny k tomu ale říká: „Přesto je možné i bez použití halucinogenních látek zažít stavy shodné se zkušenostmi šamanů z kultur, které tyto látky používají. Je to cesta možná delší, ale rozhodně bezpečnější. Protože používání drog bez znalosti umění, jak je ovládnout, způsobuje nenapravitelné ztráty na našem vědomí“ (Švarcová, 2018, online).

Jako poslední a významný zdroj inspirace neošamanismu shledávám etnoturismus. V současné době je velmi populární fenomén cestování do Jižní Ameriky. Za účelem uzdravení, rozšíření vědomí, nebo výuky tradiční práce s medicínami, jako jsou Ayahuasca, rapé, bufo alvaris, sananga, cambo a jiné, sem jezdí lidé, kteří jsou podle západní medicíny nevléčitelní z chorob, jako je HIV, rakovina v posledním stádiu metastáze, různé neurodegenerativní poruchy a jiné. Nebo také dobrodruzi, kteří touží poznat jinou kulturu, společnost a rituální užití drog. Lidé zde jezdí především za šamany, kteří mají léčivou moc a provozují zde rituály. Etnoturistika má i opačnou podobu, která spočívá v tom, že do Evropy jezdí uznávaní šamani z oblasti Amazonie a vedou zde například ayahuascové ceremonie, které slouží jako léčitelské obřady.

1.5 Významné prvky šamanismu a neošamanismu

Za hlavní prvky šamanismu a neošamanismu lze považovat trans a extázi (změněný stav vědomí), iniciaci šamana, šamanskou hudbu, oděv a rituální předměty, rostliny a zvířata, pomocné duchy, kosmologii a léčitelství.

1.5.1 Trans a extáze

Slovo trans pochází z latinského „transeo“ a znamená jít na druhou stranu (Zelený, 2007, s. 237). V klinické praxi trans představuje určitý terapeutický prostředek, při kterém procesy s ním spojené jsou základem šamanské léčby. Šaman při tom sehrává ve svém společenství řadu rolí, jak uvádí Dušek, „prochází mezi světy: tím všedním, profánním světem pracovních a rodinných záležitostí na jedné straně, a světem duchů na straně druhé. Stav transu mu k těmto cestám otevírá dveře a tzv. techniky extáze zase uvolňují cestu k transu“ (Dušek, 2008, s. 110). Podle jiných autorů, jako Walshe je šaman v transu v neobvyklém psychickém stavu, jež je vlastně změněným stavem vědomí – Altered State of Consciousness (ACS). Tento termín je podle Walshe přesnější, než pojem „trans“ (Walsh, 2007, s. 7). Další autoři rozeznávají tři druhy transu. Například Zelený (2007, s. 239) uvádí „stav extatický, kdy duše šamana opouští tělo, létá a setkává se s duchy, stav posedlosti, kdy duchové nebo božstva vstupují do šamanova těla a stav snění, kdy se duchové setkávají s duší šamana„. Je přitom zřejmé, že zatímco starodávné civilizace zažívají proces transu ve zcela běžných rituálech, naše současná kultura tyto praktiky téměř zapoměla. Müller a kolektiv (2014, s. 311) uvádí, že „jeden z nejdůležitějších aspektů Ericksonovských cest k hypnóze se týká objevu, že trans reprezentuje stav, který velmi silně podporuje terapeutickou reorganizaci patologických a psychicky ztuhlých struktur“.

Extáze, z latinského „extasis“, zase znamená vytržení nebo uchvácení mysli. V náboženské oblasti pak pojem vyjadřuje „uchvácení mysli, při kterém jsou smysly zcela ochromeny a zbaveny své činnosti, takže ve chvíli extatického vytržení oči nevidí, uši neslyší a člověk se stává úplně necitelný k dotekům z venku. Jeho rozum je zcela uchvácen božským tajemstvím, které je mu

odhaleno“ (Dacík, 1947, s. 535). Z uvedeného plyne, že různé druhy extatických zkušeností nejsou typické pouze pro šamanismus, ale ne každého extatika lze označit za šamana, což dokládá i Eliade (1997, s. 26). Protože moderní doba nám dává příležitost prožít pluralitu různých náboženských světů, „člověk, který nikdy ve svém životě nepoznal psychedelický zážitek, nemůže být vyzrálou lidskou bytostí, která si je plně vědoma všech možností, které v sobě realita skrývá. Není nutné vzít si psychedelickou skutečnost za vlastní, anebo ji zneužít, ale je potřeba vědět, že něco takového existuje. A jediný způsob, jak to zjistit je, že to zkusíš“ (McKenna, In Lužný, 1995, 169).

Možná proto se mnoho neošamanů pravidelně intoxikuje, protože to považuje za nejsnadnější cestu k řízení extáze. Rostliny však v šamanismu byly vždy považovány za dary od bohů. Proto jejich působení na člověka mělo zprostředkovat vždy jen jeho styk s nadpřirozenými bytostmi.

K uvedeným účelům se nejčastěji používají následující prostředky:

- Peyotl (*Lophophora williamsii*), neboli čertova buřina, jak jí říká Castaněda, je nízký nevzhledný kaktus pocházející z pouštních oblastí Mexika a USA. Nejvýznamnější podíl alkaloidů zde tvoří meskalin. Po užití se dostavuje euforické opojení s halucinacemi. Usušený se užívá v podobě tzv. mezkalových knoflíků (Valíček a kol., 2000, s. 13). Sušený peyotl si své účinky uchovává po celý rok, protože jeho aktivní látky nejsou těkavé.
- Ayahuasca či ayawaska (liána duše nebo liána mrtvých) je psychoaktivní odvar nebo nálev připravovaný z *Banisteriopsis caapi*, dřevité liány z amazonských pralesů. Vyskytuje se zejména v tropických deštných lesích

na území Kolumbie, Ekvádoru, Peru, Bolívie a Brazílie. Účinnou látku zde představuje zejména DMT (N-dymethyltryptamin), který způsobuje silné halucinace a pocity opuštění vlastního těla (Beyer, 2010, s. 207).

- Houby psilocybe obsahují účinnou látku psilocybin. Například se jedná o lysohlávky nebo kropenatec. Po intoxikaci se dostavuje u člověka celkové tělesné uvolnění doprovázené zrakovými halucinacemi či poruchami vnímání času a prostoru (Valíček, a kol., s. 13 – 15). Zajímavostí přitom je, že historické prameny nám vypovídají již o dávném využívání psychotropních hub v Evropě. Například lékař a botanik Clusius (1525-1609) našel v Uhrách tzv. „bolond gombu“, s německým názvem „houba bláznů“. Tato se užívala na venkově a připravovali se z ní nápoje lásky. John Parkinson se zase v „Theatricum Botanicum“ z roku 1640 zmiňuje o analogické „foolish mushroom“ (Policie ČR, 2018, s. 5).¹⁰

Mnoho neošamanistů má představu, že jednou z možných cest, jak ovlivnit světové dění je právě skrze psychedelické drogy, které slouží k propojení s přírodou, k odpoutání se od ega a konzumu. To vychází i z „psychedelického náboženství“, jehož základy uvedl Timothy Leary ve své knize Politika extáze (1997) „Nástrojem systematického náboženství jsou chemikálie [...]. Cílem všech náboženství stejně jako cílem LSD je v podstatě dosažení vrcholu, tj. rozšířit vaše vědomí a prožít extázi a v ní zjevení“ (Leary, 1997, s. 417). Otázkou však zůstává, co je vlastně kritérium pro dostatečné porozumění novošamanismu, a kdo ze současných vědců si troufne novošamanismus zcela vyčerpávajícím způsobem definovat. Vždyť například Matthews zaujímá negativní vztah k užívání psychotropních látek, když uvádí, že pouze málo „lidí na západě bylo poučeno o používání psychotropních látek jako o prostředku šamanského cestování“, aby dále

¹⁰ Obrázek č. 4 – Peyotl a lysohlávky – viz příloha

pokračovali, že „[...] z tohoto důvodu a dále proto, že se naše společnost dívá na drogy jako na prostředek potěšení a zábavy, jsem nikdy neschvalovala kombinaci šamanismu a užívání drog“ (Matthews, 1997 s. 24). Matthews proto raději do praxe zařazuje řadu alternativních psychoterapeutických praktik, jako je například rodinná konstelace, což je terapeutická metoda k řešení vztahových problémů nejen v rodině. Lze také konstatovat, že některé šamanistické skupiny a školy, jako Foundation for Shamanic Studies, užívání drog striktně odmítají.

1.5.2 Iniciace šamana

V odborné literatuře se uvádí více způsobů, jak se stát šamanem. Nejčastěji lze nabýt šamanských schopností dědičně nebo spontánně, přičemž spontánní se projevuje prostřednictvím extáze, nemoci, snu nebo mimořádné události. Šamanem se může stát i člověk z vlastní vůle nebo z vůle komunity. Tito jedinci jsou však méně mocní než ti, kteří své šamanské schopnosti zdědili, nebo byli vyvoleni bohy, polobohy nebo duchy (Eliade, 1997, s. 85). Podle některých autorů nebyl dědičný šamanismus původně tak častý jako spontánní volba (srov. Siikala, 1978, s. 312). Siikala uvádí, že získání magicko-náboženských schopností jinou cestou než dědičnou má téměř neomezené množství podob. Zajímavé je, že pro celou oblast Asie je častější vyvolení prostřednictvím duchů, kdežto v Americe je to hledání vize. Příklad vyvolení duchem uvádí Vitebský (1996, s. 58), když popisuje iniciaci sibiřského šamana Dyukhadeho jeho vlastními slovy: „Stal jsem se šamanem ještě předtím, než jsem se narodil. Mé matce se zdál sen, v němž se stala ženou ducha neštovic. Po probuzení oznámila rodině, že příští narozené dítě bude šamanem“.

Pro vlastní výkon šamanské funkce je však nezbytné získání magických schopností. Tyto schopnosti mohou být šamanskému adeptovi předány pomocí iniciace. Eliade zde upozorňuje na to, že iniciace je dvojího druhu. První je extatická, která se uskutečňuje za pomoci snů, vizí a stavů transu. Toto je způsobeno zásahem duchů nebo nadpřirozených bytostí. Druhá iniciace je tradiční, která je zprostředkována staršími šamany. Ti mladého adepta musí poučit o šamanských technikách, jménech a úloze duchů, mytologii, genealogii klanu a tejném jazyce (Eliade, 1997, s. 31). V podstatě se tak adept musí plně transformovat do zcela nového člověka, který se naučí překonat stav posedlosti a ovládnout duchy. V případě neošamanismu je vhodné dodat, že člověk se naučí být šamanem v současné době poměrně snadno. Většinou mu stačí zúčastnit se nějakého semináře a poté podat přihlášku. Jak to uvádí Yarwik Floki Vanirsson: „Návod je velmi jednoduchý. Jeďte do Amazonie, projděte si za mírně tučný obnos Ayahuaskový obřad a hned je z vás šaman na slovo vzatý. Nebo přivezte chudého a negramotného domorodého Američana z chudinské čtvrti některého Peruánského města, který umí tak maximálně portugalsštinu a svůj rodný jazyk kmene, a začněte s ním jezdit na turné po Evropě, pořádat přednášky a Ayahuaskové rituální a léčebné obřady“ (In Josífko, 2013, online).¹¹

Z toho je zřejmé, že v novodobých společnostech jde spíše o kulturu, ve které postavení šamana nehraje takovou roli, jako ve společnostech tradičních. To potvrzuje Lužný, když uvádí, že „v neošamanismu např. chybí iniciace, „šamanská nemoc“ a podobné stavy, které někteří autoři považují za základní prvky šamanismu“ (Lužný, 1995, s. 171). Pokud tedy chceme studovat postavení šamana ve společnosti, musíme nejdříve zjistit, o jaký

¹¹ Obrázek č. 5 – Šamanem snadno a rychle viz příloha

druh společenství vlastně jde. Siikala k tomu uvádí, že je „přirozené, že vážené a stabilní postavení klanového šamana vyžaduje jiný druh veřejného zasvěcení, kdežto u profesionálního šamana, který má své klienty všude možně. Ačkoliv jsou základní elementy šamanské iniciace stejné, jiné rysy jako: délka novice, povaha a rozsah tradice v oblasti přijetí, tradice ve vedení novice, povaha a rozsah rituální aktivity a kontrola schopností zasvěcovaného jsou v souladu s formou daného šamanismu“ (Siikala, 1978, s. 312). Historicky cesta k tomu stát se duchovním člověkem nebyla nikdy jednoduchá, protože to nebyla cesta k materiálnímu bohatství, ale k bohatství ducha [...] Vanirsson, In Josífko, 2013, online). „Ono totiž být dobrým šamanem a dělat šamanský business je vcelku velký rozdíl“, uvádí dále Vanirsson (tamtéž, online).

1.5.3 Šamanská hudba

Hudba byla od nepaměti výrazným prostředkem lidského vyjádření a komunikace, tedy pomyslným typem jazyka, kterým je možné přenášet informace od slovního spojení až po přenášení emocí a pocitů. Zřejmě proto i v šamanském světě se hraje hudba významnou komunikační platformu s jinými světy a stává se určitým médiem, které je schopné přenést člověka do jiných světů nebo stavů vědomí. Müller uvádí, že „šamanští léčitelé se prostřednictvím hudby snaží vytvořit nadpozemské spojení mezi jimi samotnými a zlými duchy, kteří způsobují onemocnění. Hudbu považují za nástroj, který jim umožní v transu opustit své tělo, navštívit říši duchů a tam podstoupit vyjednávání týkající se nemoci, uzdravení nebo smrti pacienta. I hudba se stává prostředkem pro ovlivnění nebo minimálně kontaktování duší a božstev s terapeutickými úmysly“ (Müller a kol., 2014, s. 298).

Nedbalová uvádí, že podle některých autorů dalo bubnování pravěkých šamanů základ veškeré pozdější hudbě a buben se proto těšival posvátné úctě (Nedbalová, 2017, online). Současně však stejná autorka tvrdí, že fenomén bubnu a šamanismu nelze nijak hrubě zobecňovat, protože každá kultura zachází s bubny a zážitky specifickým způsobem. Zde je třeba si připomenout, že současnou vlnu zájmu o neošamanismus a techniky bubnování vedoucí k transu nastartoval v 90. letech minulého století Harner svým vydáním knihy *Cesta šamana* (2010), čímž zpopularizoval techniky bubnování a jejich význam. Přitom používaných hudebních nástrojů podle Harnera je v šamanismu celá řada a to od bubnů přes flétny, tyče, řehtačky, trumpety, strunné nástroje, hvízdačky, bzučáky až po nejrůznější předměty vyřezané z kostí a dřeva.

Australští domorodci mají pro nástroj vidaki¹² více než 40 různých jmen, protože každá jazyková skupina používá svoje (např. yigi, bombo). Ještě větší šamanský význam má bubnování, přičemž buben má nejčastěji oválnou dřevěnou kostru, na níž je natažena kůže soba, losa nebo koně. U některých národností se používá i rybí blána. Palička bubnu bývá potažena kožešinou, tak, aby zvuk připomínal tlukot srdce. Buben má nejuniverzálnější symboliku a magické funkce, protože umožňuje šamanovi kontakt s duchovním světem, přičemž jedna strana bubnu poskytuje vyšší tóny, je spojena s oblohou a mytickým orlem. Druhá strana vydává hlubší tóny a je spojena s podzemím (podsvětím) a mytickým koněm. Rám bubnu je spojen se zemí a propojuje obě nadpozemské říše (Drake, 1996, s. 32). Tento výčet doplňuje Marek (2000, s. 36), který uvádí, že kůže bubnu symbolizuje energii, sílu a ducha, palička pak představuje šamana. Buben je posvátný. Jeho tvar

¹² Vidaki – hudební nástroj

představuje vesmír a jeho stálý rytmus je puls, srdce, které tluče v jeho středu. Je to hlas Wakan Tanky, tj. stvořitele (Eliade, 1997, s. 29).

K šamanskému bubnu je třeba dodat, že si jej šaman vyrobí sám v posvátném aktu splynutí zvířecího, rostlinného a lidského faktoru, jak to uvádí někteří autoři, jako Eliade (1997, s. 151). To ale u neošamanů neplatí vždy. Neošaman žije v naprosto jiných podmínkách a nemůže jen tak ulovit zvíře, stáhnout z kůže nebo porazit strom bez povolení. Například šaman Selkupů, národa žijícího na západní Sibiři podél řeky Taz, odejde do lesa, má oči zavřené a nechá se vést tajemnou silou. Strom, k němuž je přiveden, porazí, zbaví větví a přivleče do vsi. Jeho dřevo pak utvoří tělo a kůže zvíře dodá bubnu hlas. Jak uvádí Buchli, i když vše „tradiční“ bylo do posledního stehu vymyšleno [...], nemůžeme tyto události označit jako falešné, nepravdivé, podvržené (jak často z termínu invence tradice nebezpečně vyplývá). To, že tyto události proběhly a vznikly nové kulturní formy, svědčí o jejich nepopíratelném záměru (Buchli, 2002, s. 19).

K šamanské hudbě je třeba dodat, že „v jedné společnosti může být spouštěčem transu jemná hudba, v jiné to může být hlasitý zvuk. V jedné společnosti mohou trans indukovat rychlé rytmy, zatímco v jiné jsou preferovány rytmy pomalé“. Hudba v šamanské praxi je velice užitečný nástroj, který slouží k navození různého rozpoložení praktikujících v šamanském rituálu (Pichl, 2004, s. 2). Hudba je totiž sociálně velmi významná, protože jak uvádí Stokes, „poskytuje prostředky, díky nimž lidé rozpoznávají identity a místa, ale také hranice, které je oddělují“ (Stokes, In Hargreaves, North, 1997, s. 131).

1.5.4 Rostliny a zvířata

Globální devastace přírody v současné době dosahuje obrovských rozměrů, přičemž se neustále zvyšuje. Současně s tím se lidé přírodě více a více vzdalují, což jim v mnoha ohledech přináší různé fyzické, psychické, ale i duchovní problémy. Stále více se proto začínají hledat příčiny této situace, přitom si neuvědomujeme, že rozpoznání přírody vyžaduje zásadní změny v našem myšlení a ve způsobu našeho života. „Poprvé v historii lidstva stojíme na křižovatce“, uvádí ve své knize *Ekologie, pospolitost a životní styl: náčrt ekosofie* norský filozof Arne Naess, „a to v důsledku lhostejnosti, s níž jsme přistupovali k výrobě věcí i lidí jak na běžícím pásu, a teď jsme se ocitli v úzkých“ (Naess, 1996, s. 41).

A právě proto se některým badatelům zdá, že neošamanismus by mohl v tomto ohledu výrazně pomoci. Například Ball uvádí, že „šaman je osoba, která zpravidla pracuje v rámci tradičního kontextu. Používá kulturní symboly, příběhy a rituální techniky k tomu, aby dosáhla určitých cílů pro svou komunitu, jako je například léčení, ovlivňování událostí a zprostředkování kontaktu mezi lidskými komunitami, které představují zvířata, rostliny a přírodní útvary“ (Ball, 2009, s. 28-29). Vztah šamana k přírodě vychází ze základního předpokladu vnímání skutečnosti jako velké jednoty, celku světa, ve kterém není rozlišované mezi Já a ne-Já. Tím, že šaman sestupuje do vnitřních světů své duše, překračuje hranice tělesnosti a může se pohybovat po celém kosmu jako neomezené vědomí. Nechápe svět jako velký stroj, ale jako oceán nehmotných silových polí, které se neustále proměňují. I pevnou materii vnímá jako zhuštěnou, živou energii (Lúpke, 2009, s. 24). Dnešní situaci tak může neošamanismus napomoci tím, že vlivem šamanismu budeme „znovu spojovat náš duševní život s naším vlastním, přímým, intuitivním zažíváním přírody“ (Sheldrake, 1994, s. 209).

Podobně jako příroda má i šamanské vnímání zvířat kosmologické zdůvodnění. V mnohých případech se totiž věří, že zvíře je člověku partnerem, příbuzným, dokonce otcem, či praotcem, v jiných případech je mu vládcem a některé druhy jsou mu služebníkem. Lze tak konstatovat, že zvířata nepochybně mají v šamanském životě dominantní postavení. Podle Lužného je jídlo pocházející ze zvířat nejen zdrojem obživy, ale domorodé kultury na něj nahlíží jako na „posvátnou výměnu energií, evoluční vzájemné sdílení [...], kdy vše v přírodě je výměnou darů, náhodnou hostinou, a není smrti, která by neposkytovala někomu potravu a není života, který netěží z něčí smrti“ (Lužný, 2000, s. 72). Zvířata se proto objevují i v mýtech jako bájní tvorové, totemová zvířata jsou pak průvodci šamana na jeho cestě k poznání sebe a světa. U sibiřských Jakutů má od narození každý šaman *ie-kyla*, zvířecí matku, hlavního ducha a věčného ochránce. Nejmocnější je ten, který vládne silou býka, medvěda nebo orla, zatímco psí druh přináší slabost a neštěstí (Eliade, 1997, s. 90). Naproti tomu evencký šaman se svíjí jako plaz, u Čukčů běhá jako vlk nebo medvěd, laponský se stává rybou, sobem, nebo medvědem, jinde jím je tygr nebo orel (Eliade, 1997, s. 92).

Rostliny mají stejně jako zvířata důležitý význam v šamanské kosmologii. Základem přitom je, že pro získání rozsáhlých znalostí ve vztahu k rostlinám pomáhá šamanům archaická technika rozhovoru a kontaktu s rostlinami při samotném jejich sběru. V archaickém myšlení je však s každým braním spojené (tedy i sbíráním bylin) i dávání, proto i rostliny vyžadují oběti. Rostliny je totiž v šamanském pojetí nutné respektovat jako živé organismy, protože podstatou je právě jejich čarovná síla. Podle Lavander a Franklin je každý šaman „přesvědčen, že přistupuje-li k rostlinám s láskou a důvěrou, vydají mu ochotně svá tajemství a svou silou podpoří jeho úsilí. Kdyby rostlinu sbíral ze špatných pohnutek, špatně s ní zacházel nebo ji zneužil,

způsobilo by to nepříjemnosti a nedorozumění a podlomilo by to důvěru v jeho umění. Pokud by si duši rostliny zcela znepřátelil, věří, že by mu mohla hrozit i zkáza“ (Lavander, Franklin, 1999). Z toho je zřejmé, že šamanské kultury, tedy i neošamané neoddělují duševno od přírody. Jak to uvádí Lüpke, když cituje šamana Galsan Tschinaga: „Nebe je můj otec, Země je moje matka. Hovořím-li o přírodě s takovou úctou, musí tato úcta začít u mne samotného. My, kteří jsme vydáni přírodě na milost, víme, jaká příroda je“ (Lüpke, 2009, s. 24). Například Connie Grauds (2004, s. 182) svou knihou *Jungle medicine* tato slova o přírodě jenom potvrzuje, když v ní uvádí, že „rostliny jsou žijící duchové s dary, které nám nabízí. [...] život samotný je cestou, potravou i medicínou“.

1.5.5 Kosmologie

Pro šamanskou kosmologii je typické patrové uspořádání tří světů, kterými je nebe, země a podsvětí (horní, střední a dolní svět). Počet úrovní se však mezi jednotlivými etnickými skupinami liší. Často se svět dělí i na sedm nebo devět úrovní, přičemž těmto číslům odpovídají i počty bohů s jejich dětmi obývající jednotlivé sféry (srov. Eliade, 1997, s. 226-233). Tyto světy jsou propojeny ústřední osou, která má podobu stromu, sloupu nebo hory, a umožňuje tak sestup duchů na zem a mrtvých do podsvětí. Příklad takového stromu najdeme v popisu německého etnopsychologa a terapeuta Holgera Kalweita, který uvádí, že „šamanský strom stojí na hoře, jeho kořeny prorůstají do podsvětí a koruna sahá do horního světa, zatímco kmen představuje náš prostřední svět“ (Kalweit, 2005, s. 99). Šamani do koruny tohoto stromu šplhají během své iniciace, ale i později v průběhu svých extatických cest. Jak však ve svém díle uvádí Hájek, „výše prezentovaný

model je kvůli své poplatnosti podmínkám kmenového života mimo industriální civilizaci ryze ilustrativní“ (2017, s. 76).¹³

Podle kosmologie je dolní svět místem našich předků a místem naší paměti. Do dolního světa není dobré vstupovat bez silných spojenců, protože tam jsou bytosti, ale i duchové. Do podsvětí sestupuje šaman zejména tehdy, pokud chce zachránit duši nemocného a přivést ji zpět nebo aby žádal přízeň vládce mrtvých. Mezi šamany jsou však i jiné názory. Například Vitebsky uvádí, že Nganasanové byli přesvědčeni, že v dolním světě vládne zima, proto své zesnulé oblékali do kožešin, naopak Jakuti věřili, že zima vládne v horním světě, a tak se šamani vracívali pokrytí rampouchy (Vitebsky, 1996, s. 17).

Střední svět je pak místo, kde žije člověk své životy. Zde se nachází i šamanovo obydlí, ze kterého otvorem může cestovat do dalších vesmírných oblastí. Poslední horní svět je výlučně spojený s budoucností, proto v horním světě lidé získávají své znalosti, inspiraci a vědomosti. Tak jako je člověk spojen s dolním světem, tak je spojen i s tímto horním světem. Eliade (1997, s. 229) uvádí, že šamani využívají střední svět k podnikání konkrétních extatických cest, zatímco ostatní příslušníci společenství mohou pouze vysílat modlitby a oběti k nebeským bohům. Kosmologické motivy je možné najít na šamanových šatech, jiných artefaktech a rituálních nástrojích, například na jeho bubnu. Mimo vlastní vyobrazení stromu světa je zde možné spatřit i vesmírná tělesa jako slunce, měsíc, polárku. Tlučením do bubnu totiž šaman „napodobuje věčný puls vesmíru a v závislosti na zvolené straně bubnu, tudíž i výšce tónu, pak šaman cestuje buďto do nebeských (vysoký tón) nebo podzemních sfér (nízký tón). (Drake, 1996, s. 32).

¹³ Obrázek č. 6 – Uspořádání tří světů – viz příloha

1.5.6 Léčitelství

U „tradičních“ šamanů je navracení zdraví prvořadou úlohou šamana. To se děje při různých léčebných obřadech, které probíhají za přítomnosti duchů, kmene, přírody, zejména pak za šera nebo v noci. Než začne šaman léčit, vzdaluje se od lidí, drží půst i sexuální odříkání, proto, aby zocelil své tělo i mysl a stal se nádobou věčných dobrotivých sil. Pak očistí chýši, těla přítomných i pacienta, vytvoří posvátný prostor, místo léčby a ochrany. Věnuje modlitbu oživenému světu a prosí o podporu božstva, duchy krajiny a blízkých míst (Eliade, 1997, s. 24). Potom šaman tančí a bubnuje nebo použije narkotických látek, aby viděl to, co je skryto v těle pacienta a pravou příčinu nemoci. Následně za účinné pomoci mimosvětských ochránců rozpoutá bitvu se silami zla. Někdy se dozví, co je potřeba, když nahlédne do magického křišťálu, plamenů nebo vodní hladiny. Z hlediska léčení je důležité to, že každá nemoc, tělesná nebo duševní, může být způsobena ztrátou duše nebo alespoň její části. Duše je pak buď v blízkosti nemocného, nebo bloudí po světě, či je vězněna v podsvětí u pána mrtvých. Například podle Zeleného, u Janomamů, když člověk onemocní, se jeho duše ztratí v magické laguně a je pohlcena obřími hady nebo vodními duchy. Pak se šaman musí vydat do nebezpečného světa pod hladinou. Tam nasadí svůj život, aby duši vypojoval zpět nebo se nikdy nevrátil (Zelený, 2007, s. 171).

Eliade uvádí, že „pouze šaman může provozovat takovou léčbu, protože jenom on vidí duchy a ví, jak je vymítat, jen on pozná, že duše uprchla, a dokáže ji v extázi dostihnout a vrátit do těla. Vyžaduje-li šamanova léčba extázi, je tomu tak právě proto, že choroba je chápána jako jakási porucha či pomatení duše (Eliade, 1997, s. 192-193). Někteří autoři v tomto vidí sociální aspekty šamanismu i neošamanismu. Zde je třeba uvést například Boase,

Harnera, Evanse-Pritcharda a další. Vždyť při léčení šaman symbolicky převezme nemoc na sebe a pacienta tak vrátí do jeho produktivní role. Podle Lévi-Strausse při tom hrají roli tři základní prvky. Jednak je to zkušenost samotného šamana, který obřad provádí, dále je to zkušenost léčeného pacienta, který buď pociťuje zlepšení, nebo ne, a pak je to prožitek publika. Úspěšným léčením šaman upevňuje svoji klanovou pozici a stává se pro své okolí nepostradatelným. Lévi-Strauss zde vidí podobnost šamanismu s psychoterapií, zejména v tom, že šaman při každém obřadu znovu prožívá svůj počáteční záchvat, který vedl k uvědomění si jeho stavu. Zde se ale jedná o znovuprožití události, která je příčinou problémů, což se v psychoterapii běžně označuje termínem odreagování (Lévi-Strauss, 2000, s. 189).

1.5.7 Neošamanské sakrální pomůcky

Vedlejším trendem neošamanismu je komerčně laděná nabídka různých šamanských potřeb a rituálních předmětů. I když nabídka těchto věcí se každoročně zvyšuje, ve velké míře se jedná o podnikatelské aktivity zaměřené spíše na zisk než pro duchovní obnovu, nezávisle na věku a společenském postavení nakupujícího. Stejně orientovaná obchodní činnost je ale typická pro neošamanismus v celé západní společnosti. Zboží nabízí jak sami šamani nebo jejich organizace, tak i několik kamenných a internetových obchodů širšího zaměření.

Zajímavé jsou však i obchody zabývající se pěstováním hub, kaktusů, konopí, jakož i nástroji a návody potřebnými pro zajištění těchto činností. Z nichž lze opět pro příklad uvést internetové stránky¹⁴, kde jsou nabízeny i

¹⁴ Dostupné na: <http://www.kouzelnehouby.cz>

takové houby, jako *Psilocybe Cubensis* z Amazonských deštných pralesů či její mexická a kubánská varianta. Dále je zde inzerována liánovitá rostlina z deštných pralesů Jižní Ameriky *Banisteriopsis caapi* (Auhuasca) nebo kompletní sada pro pěstování kaktusů Peyote (*Lophophora williamsi*).¹⁵

1.5.8 Drogy využívané neošamany

Mezi nejčastěji užívané drogy (nejen neošamany) patří marihuana, která je oblíbená pro svou dostupnost i relativní neškodnost. Marihuana bývá nazývána vstupní drogou. Mezi další významné neošamanské drogy patří psylocibinové lysohlávky. Na našem území rostou lysohlávky moravské, české, tajemné a kopinaté. Sbírají se od konce září až do prosince v listnatých lesích, a na loukách na rozkládajícím se listnatém dřevě. Tyto houbičky způsobují změněné stavy vědomí, člověk v takovémto stavu může komunikovat s jinými bytostmi a může navštěvovat jiné světy. V dávné minulosti se tyto houby používaly při tvorbě proroctví a spojení s nehmotným světem. Lysohlávky se užívají perorálně čerstvé, sušené, nebo se z nich připravuje vývar.

Další významná neošamanská droga je LSD. Byla objevená v roce 1938 švýcarským chemikem Albertem Hofmannem, který syntetizoval z námelu dietylamid kyseliny lysergové. LSD se nejčastěji podává ve formě tzv. tripů, což jsou malé papírky, v nichž je droga napuštěná. Droga účinkuje podobně jako výše zmíněné houbičky, tedy způsobuje různé zvukové a zrakové efekty, změny vnímání prostoru a času.

¹⁵ Příloha č. 4 – internetové stránky obchodu

Další drogou, která je na základě provedeného vlastního výzkumu mezi neošamany často využívána, je ayahuasca. Vyrábí se v oblasti jižní Ameriky, kde rostou její dvě hlavní přísady, a těmi jsou liána *Banisteriopsis caapi* a listy rostliny *chacruna*. Obsahuje účinnou látku DMT. Tato droga se využívá tisíce let u jihoamerických indiánů v šamanské tradici. Slouží k rituálům, během kterých šaman léčí, má vize, nebo pomocí této látky pokračuje v šamanské iniciaci. Tato látka způsobuje vizuální i sluchové halucinace. Do Evropy se již hotová ayahuasca pašuje letecky z jižní Ameriky.

Další významnou drogou, která má své tradiční kořeny v Mexiku, je peyotl, neboli čertová buřina, obsahující účinnou látku meskalin. Jedná se o kaktus, který se do Evropy dováží v podobě sušeného prášku a užívá se perorálně. Po užití dochází k navození stavu psychické a fyzické pohody doprovázené pestrobarevnými kaleidoskopickými vidinami.

Nejsilnějším halucinogenem, který patří mezi neošamanské drogy, je 5-MeO-DMT. Tato látka se získává z ropuchy kolorádské (*Incilius alvaris*) vyskytující se v severním Mexiku a na jihozápadě Spojených států amerických. Lze ji ovšem vyrobit i synteticky, v laboratoři. Účinky jsou srovnatelné s účinky DMT, ale produkuje méně vizuálních halucinací, časté jsou zde zážitky blízké smrti.

První kapitola práce se zaměřila na definování a charakteristiku pojmů šamanismu a neošamanismu. Představen byl také šamanismus z pohledu historie. Druhá kapitola se již věnuje představení konkrétních studií týkajících se šamanismu a neošamanismu.

2 AKADEMICKÝ VÝZKUM NEOŠAMANISMU

Rozsáhlým studiím o současném šamanismu a neošamanismu se věnuje především ISARS – International Society for Academic Research on Shamanism se sídlem v Aténách. Od roku 1993 až po současnost vydává ISARS každoročně časopisy, které se týkají žitého neošamanismu, historických nálezů, praktik, rituálů, oděvu, šamanské hudby, kultury a forem neošamanismu po celé planetě. Šamanismus je zde probírán komplexně, a to jak jeho historie, tak i současnost. Mimo to pořádá ISARS celosvětové konference o šamanismu a neošamanismu. Od roku 1991 do dnešního dne těchto konferencí proběhlo celkem 13.

Mezi poslední aktivity ISARS patří etnografická studie žen účastnících se rituálu “Zār” v iránské provincii Hormozgān v jižním Iránu Jakoba Askjera. Uvedený rituál je v dané oblasti používán k léčení lidí, kteří jeví známky posedlosti duchy. Nejdůležitější duch zvaný zār poskytuje posedlé osobě božskou moc.

Za zmínku stojí také archeologický výzkum ohledně spojení šamanismu a psychoaktivních rostlin z období předkolumbovské éry na území And. Profesor Harry Rothschild (Shaman) zde zkoumá pomocí ikonografie různé prehistorické formy umění, které vyobrazují entheogeny ve spojení s šamanismem.

Za zmínku stojí také esej Gábora Vargyase (Shaman) z maďarské akademie věd o šamanismu v Jižní Koreji. Autor zde analyzuje rituál v jaesugut (rituál pro štěstí) a uhwangut (rituál proti neštěstí) a zkoumá změny v životech účastníků rituálů. Zřetel zde klade na formu a obsah rituálu, pomocí kterých se přizpůsobil potřebám i pojetí štěstí a úspěchu lidí v této moderní oblasti. Cílem rituálu je transformovat negativní emoce účastníků a překonat těžkosti

a neštěstí. Rituální účinnost je pak založena na kompetenci šamana působit jako prostředník účastníků rituálu s nadpřirozeným světem.

Dalším příspěvkem na stránkách ISARS od Maryam Abbrasi (Shaman) je procesní analýza svátku Yao Prông středo-vietnamského horského kmene, tedy svátku pomáhajícího ducha šamana. Každý šamanský dům zvaný Bru má krásně zdobený oltář, ve kterém sídlí šamanův nápomocný duch. Každoročně se šamanský oltář v šamanově domě vyzdobí a sejde se zde celá vesnice, tedy klienti šamana, za účelem uctění pomáhajícího ducha i šamana samotného. Při této příležitosti je oltář vymalován a přepracován a během celého dne velkolepého obřadu šaman znovu a naposledy vyléčí všechny své bývalé pacienty, čímž je jejich nemoc symbolicky a finálně vyléčená. V tomto příspěvku je představena procesní analýza tohoto svátku, zdobení oltáře, symboliku a spirituálního prostoru šamanova domu.

Následuje třetí kapitola, která je poslední kapitolou teoretické části práce. Ta nastíní současné podoby neošamanismu v České republice, a to jak z pohledu souvisejících organizací, tak i výrazných osobností v dané oblasti.

3 SOUČASNÉ PODOBY NEOŠAMANISMU V ČESKÉ REPUBLICE

Tato kapitola se zabývá jednotlivými šamanskými organizacemi a nadacemi, výraznými osobnostmi šamanismu po celém světě.

3.1 Neošamanské organizace a nadace

Jak již bylo v této diplomové práci konstatováno, aktivitám spojeným se šamanstvím je věnována zvýšená pozornost veřejnosti. Šamanské organizace se soustřeďují na propagaci šamanismu jako takového, ale i na výuku nových adeptů šamanismu. Stav neošamanismu v České republice ve velké míře ovlivňují různé organizace, z nichž již byla jmenována FSS - Nadace pro šamanská studia, která sídlí v USA a v Německu, která se těší poměrně velké popularitě již od svého založení. Velký podíl na tom má samozřejmě věhlas jejího zakladatele amerického antropologa Michaela Harnera.

Nadace pro šamanská studia v současné době produkuje mnoho vzdělávacích programů. Mezi nejdůležitější se řadí například Cesty šamana, Původ šamanského léčitelství a Šamanismus a duch přírody.

Po absolvování vzdělávacích programů vydává certifikáty o jejich dokončení. Certifikáty jsou vydávány ve 4 kategoriích:

- **bílý** – dokončení dvoutýdenní šamanské intenzívní léčby,
- **bronzový** – dokončení tříletého programu pokročilého zahájení šamanismu a šamanského léčení,

- **stříbrný** – dokončení dvojčlenného šamanského intenzivního léčení a tříletého programu pokročilého zahájení šamanismu a šamanského uzdravení,
- **zlatý** – dokončení všech pokročilých školení v šamanském jádru.

Mimo území Spojených států jsou v FSS certifikovaní šamanští poradci i z Rakouska, Francie, Německa, Itálie, Švédska, Švýcarska a Thajska.

Jsou to však i další instituce, které ovlivňují rozvoj neošamanismu v České republice:

- **Oko Bohů** – šamanské hnutí je česká organizace v Senohrabech zabývající se rozvojem a výzkumem vědomí skrze šamanské, meditační a jogínské techniky. V jeho náplni jsou výukové programy, cestování, přednášky, workshopy, ale i energetická práce pro individuální potřeby spojené s tímto směrem. Zakladatele byl Zdeněk Ordelt, který problematiku studoval a pracoval s učiteli u nás, na Slovensku, ve Skotsku, v Mexiku, Kubě a Guatemale¹⁶.
- **Slovanský kruh** – je organizace se sídlem v Praze 4, zabývající se studiem a aplikací poznatků o naší slovanské tradici. Chce vrátit lidem ztracenou spirituální nauku, která je základem domácí kultury. Podle organizace jsou to právě šamanské kultury, které do dnešních dnů uchovávají taje přírodních rituálů a ceremonií. Zakladatelem a vedoucím Slovanského kruhu je opět Zdeněk Ordelt¹⁷.
- **Aloha International** – je nezisková organizace, která se věnuje alternativnímu uzdravení těla, mysli a okolností šířením ducha aloha

¹⁶ Dostupné na: www.okobohu.cz

¹⁷ Dostupné na: www.slovanskykruh.cz

a znalostí Huna. Byla založena v roce 1973 Serge Kahili Kingem na Havaji. V současnosti má pobočky ve 25 zemích celého světa¹⁸.

- **Centrum pro šamanská studia Nadace Jeleního tance** (Dance of the deer foundation center for shamanic studies) – posláním centra je uchování kultury Huichol, tedy původních obyvatel území Mexika - Sierra Madre Occidental a jejich šamanských praktik a tradic. Nadaci založil v roce 1979 šaman a léčitel Brant Secunda, aby pokračoval v práci svého dědečka a učitele dona José Matsuwy, proslulého šamana kmene Huichol. Nadace sponzoruje pořádání seminářů po celém světě, aby pomohla uchovávat kulturní tradice¹⁹.

Šamanismus je v těchto společnostech vnímán většinou ve své archaické podobě a ve smyslu s přírodou. Pro další rozvíjení neošamanismu existuje několik praktických příkladů, ale také dostatek dostupné odborné literatury, což konečně vyplývá i z obsáhlého seznamu použité literatury na konci této diplomové práce. Z přehledu je zjevné, že vedle čistě účelových publikací, kde jsou popsány rituály věnující se praktikám šamanismu, se již také objevilo několik zásadních vědeckých knih a pojednání, které umožňují komplexnější pohled na fenomén šamanismu.

Celkově lze také konstatovat, že současná „šamanská síť“ je v České republice poměrně dobře pokrytá, a to již od samotných zájmových kroužků bubnování na šamanský buben, až po pořádání různých přednášek a seminářů se šamanskou tematikou. Uvedenou myšlenku podporuje také existence a fungování různých spolků, neziskových organizací či profilech šamanů na webových a Facebookových stránkách Neo šaman. Je to ale také

¹⁸ Dostupné na: www.huna.org

¹⁹ Dostupné na: www.shamanism.com

proto, že roste počet lidí hlásících se k odkazu šamanismu. Motivaci a zájem o šamanismus zvyšují především negativní důsledky, které přináší postmoderní civilizace a konzumní životní styl, takže „v souvislosti s tím, že lidé obětují mnoho ze svého života – fyzického i duševního – velkým institucím, korporacím a rostoucím městským oblastem, narůstá potřeba hýčkat a ctít v sobě osobní sny, naděje a vize“ (Cowam, 1997, s. 40).

3.2 Výrazné osobnosti českého neošamanismu

Za vůdčí představitele českého neošamanismu lze považovat hned několik šamanů. Rozhodující jsou však Ivo Musil, Miroslav Kašpar a Petr Chobot, i když s novošamanismem v Čechách bezprostředně souvisí již v práci uvedená postava amerického psychiatra a českého rodáka z České Třebové Stanislava Grofa, objevitele holotropního dýchání. Aktuální program Stanislava Grofa v České republice a Polsku zajišťuje jeho dlouholetý spolupracovník Milan Hrabánek, který o něm pravidelně informuje na internetových stránkách: <<https://www.stanislavgrof.cz/>>, které provozuje opavské centrum Holos. Grof je přísným zastáncem transpersonální psychologie jako vědeckého oboru, a to jak teoretického systému, tak i jako prostředku k řešení praktických úkolů (Vidmar, 1992, s. 10). Transpersonální psychologie má ale i mnoho odpůrců, mezi které například patřil předseda Českého klubu skeptiků profesor Heřt. Ten zařazuje transpersonální psychologii mezi alternativní způsoby léčby. Naopak na obhajobu Grofa je zde vhodné uvést citaci z jeho knihy *Za hranicemi mozku: Narození, smrt, transcendence*, ve které uvádí, že „maje na zřeteli potíže, jež jsem po léta sám zažíval při akceptování údajů předložených v této knize, neočekávám, že pro čtenáře bude snadné uvěřit informacím, které uvádím, ledaže by sami prožili

odpovídající zkušenost, ať osobně, nebo při práci s jinými lidmi“ (GROF, 1999, s. 5).

Ivo Musil je snad jednou z nejvýraznějších osobností českého neošamanismu. Šamanismus je podle něho „absolutně svobodný a otevřený a nabízí tuto svobodu a otevřenost každému, kdo má zájem rozšířit své hranice, poznat nové možnosti a nechce se spokojit s dogmaty a fundamentalismem“ (Musil, 2006, online). Český novošamanismus v podání Ivo Musila je zejména orientovaný na praxi severoamerických indiánů.

Na svých internetových stránkách o sobě Musil píše, že v roce 1996 prožil spontánní probuzení kundalini, aniž by tušil, o co jde. Poté nastalo hledání vlastní cesty ke spiritualitě a sebepoznání. V roce 2001 se poprvé setkal se šamanismem a od té doby se učil od šamanů z celého světa. Ve své činnosti se snaží navazovat na Michaela Harnera, a to šamanským léčitelstvím, šamanským poradenstvím a pořádáním tematických přednášek, které mu v současné době pomáhá organizovat Jana Hanzlová (Kamínková).

Miroslav Kašpar zajišťuje na svém statku ve Skřídlech v jižních Čechách vedle kurzů holotropního dýchání také semináře šamanského bubnování, chůzi po žhavém uhlí, indiánské potní chýše a další činnosti. V současnosti nabízí čtyři typy programů zaměřené na holotropní dýchání, firewalking, indiánskou saunu nebo výrobu bubnů. Spektrum služeb Miroslava Kašpara sice není tak rozsáhlé jako u Iva Musila, přesto se stále rozšiřuje.

Jako bývalý lesník, který se za socialismu zhlédl v józe a také praktikoval holotropní dýchání pod vedením Stanislava Grofa, se specializuje spíše na rozvíjení konkrétních šamanských technik, než na zcela ucelenou podobu šamanské práce. Pro ilustraci je v příloze č. 3 uveden obrázek z výroby bubnů a bubnování na statku Miroslava Kašpara ve Skřídlech, přičemž je zde možné si koupit již hotový buben podle velikosti za ceny od 40 do 160 euro.

Petr Chobot je do jisté míry kontroverzní neošaman, který se od svého mládí zabývá zkoumáním vztahů mezi vědomím a hmotou. Posledních 18 let navštěvuje amazonské a andské šamany, jejichž systém podle svých slov velice aktivně studuje. Zabývá se zejména indiánskou fytoterapií a snaží se svými projekty přispět k rozšíření účinných léčivých rostlinných prostředků až za hranice Amazonie.

Bohužel při jednom ze svých seminářů v roce 2001, který uspořádal v Praze v tělocvičně Fakulty tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy na téma „Osvobozující autohypnóza pralesních kouzelníků“, poskytl účastníkům semináře prudký jed entheogen, čímž jich 37 uvedl do ohrožení života. Za to byl stíhán a obviněn z nedovoleného držení omamných a psychotropních látek, nicméně stíhání proti němu bylo nakonec zastaveno. Dnes Petr Chobot pokračuje ve své činnosti, včetně poradenství o různých bylinných směsích a rostlinách i samotného prodeje bylin na e-shopu. Pořádá také různé akce zaměřené na rozvoj schopností a aktivaci energetických center.

Vedle organizované podoby neošamanů se v České republice vytváří další významný proud, jehož snahou je zajištění co největší možné individuality a svobody. Pro tyto jednotlivce pak šamanismus představuje individuální a soukromou záležitost. Pro obecnou veřejnost je proniknutí do blízkosti těchto šamanů možné pouze prostřednictvím mimořádných kontaktů a známostí. Také prezentace výsledků jejich snažení je jimi považována za nepřístojnou.

20

Následuje praktická část práce.

²⁰ Jednotlivá centra a organizace viz příloha

4 EMPIRICKÁ ČÁST

Empirická část práce se skládá z metod kvalitativního výzkumu, který je pro účely této práce nejvhodnější. Konkrétními metodami jsou zúčastněné pozorování a polostrukturovaný rozhovor. První část této kapitoly stručně představí teoretické ukotvení v interpretativní fenomenologické analýze a vysvětlení toho, proč se jedná o vhodnou metodu pro tuto práci. Poté budou představeny výzkumné otázky, výzkumné strategie, a následně provedeno výzkumné šetření.

4.1 Interpretativní fenomenologická analýza

Interpretativní fenomenologická analýza (*interpretative phenomenological analysis*, dále IPA) je soustředěná na porozumění žité zkušenosti člověka. Slouží k detailnímu zkoumání tomu, jak člověk utváří význam své zkušenosti, což nám umožňuje porozumět jednotlivé události nebo procesu – fenoménu (Smith, Flowers a Larkin, 2009).

IPA představuje původní psychologický kvalitativní přístup k datům, jenž je rozvíjen od 90. let minulého století Jonathanem A. Smithem. V současné době je IPA aplikována na různá významná témata z oblasti psychoterapie, klinické psychologie atd. (Smith, 2011). IPA vznikla kvůli potřebě podrobné explorační subjektivní zkušenosti a zároveň bude přístupný výzkumníkům, kteří postrádají hlubší filozofické znalosti (Willig, 2001). IPA slouží k porozumění zkušenosti člověka na idiografické úrovni se zaujetím pro to, jaký význam přisuzuje své zkušenosti určitý člověk v určitých podmínkách či situacích a jaká je podoba tohoto procesu nabývání významu. IPA je považována za přístup, který poskytuje více prostoru pro kreativitu a svobodu výzkumného procesu (Willig, 2001) což je pro tento výzkum klíčový

aspekt. Dále pak se jeví jako naprosto vhodná perspektiva, díky které můžeme pohlížet na kvalitativní data, pakliže chceme popsat a interpretovat způsob, jakým nositel zkušenosti, která nás zajímá, přisuzuje určitý význam. A v neposlední řadě se tento přístup osvědčuje také v případech, kde je předmětem výzkumu neobvyklá skupina, čímž neošamané rozhodně jsou.

IPA zakotvuje teoretickou pozici ve třech zdrojích, a těmi jsou fenomenologie, hermeneutika a idiografický přístup. Slabou stránku této pozice lze spatřit v klasické otázce týkající se fenomenologie, tedy zda je možné popsat určitý fenomén, aniž bychom jej interpretovali (Pringle et. Al. 2011). Fenomenologie se projevuje v hledání osobní zkušenosti člověka, tedy jeho žité zkušenosti. Fenomenologie zachycuje zkušenost spíše deskriptivně, čímž je dosaženo ukázání fenoménu v jeho čisté podobě, bez zatížení zkušenosti interpretujícího výzkumníka. K odložení předsudků stranou slouží metoda uzávorkování, což vede k uchopení neošamanismu v jeho skutečné podobě. Žitá zkušenost je v IPA klíčovým termínem, který má původ v Huserlově fenomenologii (Smith, 2004). Výzkumník v perspektivě IPA tedy "fenomenologicky prozkoumává zkušenost konkrétního člověka z jeho perspektivy a zároveň si uvědomuje, že v tomto porozumění hraje ústřední roli také výzkumníkova zkušenost a jeho pohled na svět, stejně jako interakce mezi ním a participantem" (Smith, 2004).

Výzkumné otázky v IPA řeší, jak jednotlivec vnímá a prožívá danou situaci, ve které se nachází a jaký smysl přisuzuje smysl jednotlivým událostem a zkušenostem. Ve výzkumné otázce je implicitně obsažen předpoklad o datech, která nám říkají o vztahu mezi člověkem a jeho realitou a jak tomu rozumí on sám. Výzkumná otázka je tedy primárně zaměřena na porozumění skutečnosti a jejího významu. Měla by zkoumat, nikoliv vysvětlovat a je formulována otevřeně.

4.2 Příprava výzkumného šetření

4.2.1 Stanovení výzkumných otázek

Hlavním cílem diplomové práce, jak bylo uvedeno v úvodu této práce, je definování soudobého fenoménu neošamanismu v České republice se zřetelem na biografie neošamanů jako klíčových postav, jež reprodukuje šamanské praktiky, nauku a vidění světa. Dalším cílem práce je vymezení a zmapování praktik, rituálů a životních strategií neošamanů v kontextu postmoderní společnosti na území České republiky, tj. způsobů, jakými jsou tyto praktiky vnímány a hodnoceny, jaký mají význam pro praktikující neošamany, jaké místo v životě praktikujících zaujímá neošamanismus, a jak ovlivňuje jejich životní strategie a cíle.

Pro účely této práce byly stanoveny výzkumné otázky:

VO1: Jaké jsou společné prvky v biografiích současných neošamanů v ČR?

VO2: Co to znamená být neošamanem a jaká je jejich žitá každodennost?

VO3: Jak vypadá konkrétní duchovní praxe neošamanů a jak jí sami rozumí a reprodukuje?

4.2.2 Výzkumná strategie a metodika sběru dat

Vzhledem k řešené problematice byl zvolen kvalitativní výzkum, protože postup „aplikující kvalitativní přístup se prostřednictvím výzkumu jednotlivců a malých skupin pokouší zodpovědět otázky, na které

nenacházíme uspokojivé odpovědi prostřednictvím užití standardních výzkumných metod“ (Miovský, s. 10).

Výhodou kvalitativního výzkumu je, že má procesuální charakter, tedy že jeho postup je utvářený v průběhu sběru dat. Badatel tak může získat mnoho informací při poměrně malém počtu účastníků výzkumu. Další výhodou je to, že „kvalitativní výzkum prokazuje vysokou validitu. Mnohá zkreslení se minimalizují zejména tím, že data procházejí menším počtem transformací“ (Olecká, Ivanová, 2010, s. 34). Výhodou zvolené strategie je především to, že badatel má možnost zachovávat neustálou otevřenost novým podnětům získaným během prováděného zkoumání, a současně stále upravovat zkoumaný vzorek, analyzovat data a psát k nim své poznámky. Současně s tím se badatel snaží hledat v datech souvislosti, podobnosti a sestavovat si určité struktury, aby mohl v závěru zkoumání dospět k potřebným výstupům.

Jako základní metoda sběru dat byla zvolena kombinace polostrukturovaného a biografického rozhovoru. Polostrukturovaný rozhovor je totiž flexibilnější a volnější, než rozhovor strukturovaný, přitom biografický rozhovor rozpracovaný podle Schütze je založený na předpokladu, že volné vyprávění odhalí subjektivní zkušenosti, které by prostřednictvím přímého dotazování zůstaly skryté. Dotazované osoby jsem nechával vybírat si prostředí našeho setkání, protože jsem považoval za důležité, aby se při rozhovoru cítili zcela uvolnění. Na začátku dotazování jsem také všechny seznamoval s podmínkami výzkumu a informoval je o diplomové práci. Výběr dotazovaných jsem prováděl tzv. metodou sněhové koule (Snowball sampling method)²¹, tak, že jsem si vybral základ dotazovaných, kteří mi pak při rozhovorech dávali kontakty na další osoby.

²¹ Obrázek č. 11 – Metoda sněhové koule – viz příloha

Respondentů jsem měl celkem 6 v různých věkových kategoriích od 25 let do 70 let, z toho pouze jednu ženu. Rozhovory jsem realizoval v bydlišti respondentů nebo na neutrálním území v parku, na území města Ostravy a v jednom případě ve Valašském Meziříčí. Z důvodu zachování anonymity respondentů bylo nutné přijmout řadu opatření při ochraně osobních údajů, tudíž přezdívky respondentů jsou v diplomové práci smyšlené.

Z metod jsem pak dále využil zúčastněné pozorování neošamanů při meditacích či během 12 neošamanských ayahuascových rituálů, kterých jsem se účastnil. Všechny ayahuascové rituály, kterých jsem se účastnil, měly podobný průběh až na jeden, který se lišil tím, že probíhal v naprostém tichu a tmě. Typ pozorování jsem volil s ohledem na skutečnost, že se při mém výzkumu jednalo o pro mě neznámé osoby, určitým způsobem uzavřené, což vylučovalo standardizované pozorování. Při sběru dat jsem však narazil na již v práci uváděný problém, kdy část zejména začínajících neošamanů není nakloněna jakékoliv prezentaci, a to s ohledem na ochranu své nejvyšší možné individuality a svobody. Proto i jejich pravá jména musela být v práci skryta, nebo nahrazena monogramy. Na druhou stranu někteří neošamané nebo jejich organizované skupiny vidí ve všem spíše prezentaci jejich „businessu“, přesně ve stylu současné západní kultury.

4.3 Životní příběhy respondentů

Tento text představí samotné respondenty a shrne klíčové body v jejich životech, kontext prostředí, ve kterém vyrůstali jejich kariérní dráhu, a zlomové události, které je přivedli k neošamanské iniciaci. Všichni respondenti se přiznali k užívání psychedelických drog, lze tedy říci, že změněné stavy vědomí hrají určitou roli v neošamanské iniciaci. Představení

budou respondenti pod zvolenými přezdívkami Mirinda, Šakal, Kleopatra, Zajíc, Mojmír a Vlk.

4.3.1 Mirinda

Nejstarší z respondentů tohoto výzkumu je v práci označován pod přezdívkou **Mirinda**. Mirinda je již ve svých 70 letech v důchodu, je podruhé ženatý a má dva syny. Vzděláním je inženýr v oblasti strojírenství. Na cestu šamanismu ho přivedlo užívání psychedelických drog a holotropní dýchání. Mirinda měl podle svých slov otce tyrana, jehož chování v něm vyvolalo celou řadu bloků a lehkých poruch. Před rokem 1989 pracoval jako podnikový právník. Po roce 1989 měl svou firmu se zaměřením na strojírenskou výrobu, kde sám vyvinul pět strojírenských patentů. To ho však nenaplnovalo a cítil silnou potřebu pomáhat lidem, šířit informace o alternativním léčení. Jak sám uvedl, *„na cestu mystiky mě přivedlo užívání psychedelických drog, přičemž jsem vymyslel celou řadu svých teorií, terapeutických metod a způsobů, jak pomoci sobě i ostatním lidem z potíží“*. K užívání psychedelických drog se mi nechtěl narovinu přiznat a dlouho se vyhýbal tomuto tématu během rozhovorů. Mirinda díky změně stavů vědomí pod vlivem psychedelik, ale i holotropního dýchání, začal nahlížet na problémy lidí z mnoha perspektiv, například psychosomaticky, tedy že většina zdravotních problémů je psychických. Nejdůležitější činností, které se nyní věnuje je podle Mirindy *„exorcismus, tedy vymýtní parazitických entit, které se drží v auře napadeného člověka a čerpají z něj energii“*. Jak sám interpretuje, to se projevuje únavou, vyčerpáním, změnou nálad, negativním myšlením, depresivními stavy, špatnými pocity, případně až myšlenkami na sebevraždu. Službu, kterou Mirinda nabízí za velmi nízkou finanční částku, využilo prý již tisíce osob. Mirinda pořádá přednášky, vystupuje v internetových televizích jako pravidelný host. Vytvořil také mnoho

meditací s různými funkcemi, které jsou volně dostupné na internetu. Je ale často terčem kritiky a posměchu, dokonce dostal cenu bludného balvanu od klubu skeptiků Sysifos.

4.3.2 Šakal

Dalšímu respondentovi byla zvolena přezdívka **Šakal**. Šakalovi je 32 let, je svobodný, nezadaný, bezdětný a vzděláním je elektrotechnik. Oficiálně je nezaměstnaný, ale pracuje jako zahradník v jedné šamanské komunitě, pěstuje v domácích podmínkách lysohlávky a vyrábí především speciální foukačky na medicínu rapé a další šamanské pomůcky, které prodává na svém eshopu. K šamanismu ho přivedla osobní životní krize spojená se zdravotními problémy, jako je příjem potravy a úzkost, kterou následně řešil rituálem potní chýše Lakotské tradice. Šakal měl disharmonické dětství, jak sám vzpomíná: *“...otec mě vzal na přehradu, kde došlo k situaci, že jsem na chvíli zmizel pod hladinou, takže taťka mě vyděšeněj nahmatal na dně, zachránil mě – výborný. Potom, co jsme došli domů a popsal ten příběh mojí mamce, si myslím, došlo tam k takovému předělu, že pro mamču se otec stal chlapem, který málem utopil její dítě, místo aby se stal chlapem, který zachránil její dítě - já se topil, on zachraňoval. A mám za to, že to byl jeden z těch bodů, kdy si mě a mou sestru mamča přitáhla blíž k sobě a taťkovi neumožnila příliš zasahovat do té výchovy, takže tohlensto možná nastíní trochu ten vztah, že tam bylo více mamky než otce, kterej byl takhle odstrčen na druhou kolej...”* Tenhle problém jsem u Šakala později sám vyzníval. Bylo patrné, že byl vychovávaný spíše matkou. Vision quest je také jedna z terapeutických neošamanských technik, ve které člověk získává různé vhledy. Šakal dále během dospívání nejevil žádné známky sklonu k neošamanismu. Potýkal se však s alkoholem a hraním pokeru na profesionální úrovni. Sám Šakal uvedl, že se u něj projevoval silně cynismus. Tak silně, že stal se znechucený svým životem, který byl pro něj

plný disharmonie. Klíčový moment v jeho životě se stal rozchod s jeho přítelkyní, při kterém zhubl 20kg a měl vážnější problémy s příjmem potravy. Navštívil gastroenterologa, který se mimo klasické medicíny věnoval i té alternativní, a ten Šakalovi nabídl spoluúčast v potní chýši lakotské tradice. Od té doby se Šakal začal více zajímat o neošamanské praktiky, rituály, tradice a jejich smysl. Při druhém rituálu potní chýše se Šakal zúčastnil i navazující ayahuascové ceremonie. Těchto rituálů absolvoval celou řadu, včetně ritualizovaného užití peyotlu. Dále absolvoval výše zmíněný *vision quest*, kterému věnuje velký význam i během rozhovoru. Začátek rituálu *vision quest* popisuje šakal takto: „ *Vision Quest má v uvozovkách dvě možné role, a to hledající a pomáhající. Hledající jsou ti, kteří si vyberou tu praktiku přechodového rituálu, kdy jdou do ústraní, sami, do lesa, bez vody, bez jídla, bez spánku, a tam hledají tu svou vizi, ...celou tu dobu hoří oheň, kde pomáhající, kdykoliv požívají nějakou potravinu, nebo se napijí, tak prostě myslí na lidičky, co jsou bez jídla, bez pití, bez spánku, obětují se ...*“

...předtím, než jdou na Vision Quest, si uvážou ještě 405 modlitebních váčků, opět je tam ta symbolika čtyř elementů, nebo čtyř směrů, pro východ je to žlutá látka, do které navážeš 101 pytlíků tabáčku, pro jih je to červená, to samý, západ černá, sever bílá, a tyto modlitební váčky máš navázané na jednu rudém provázku, který si kolem svého místa, kde strávíš ty tři dny a tři noci, obepneš. Má to symbolizovat ochranu před nějakými duchy a taky nějaký praktický aspekt, že by to mělo odpuzovat zvěř, ten tabák, který je v těch pytlíčcích. Už během toho vázání vkládá člověk něco, s čím tam chce člověk pracovat, na tom místě, můžeme to nazvat modlitbičky, nebo jenom nějaký už ten samotný proces – protože to jako říká sám sobě, že na to myslí – je velmi léčivý. S těmi modlitebními váčky pak člověk odchází do lesa, kde si samozřejmě s sebou vezme nějaký ten spacák, celtu nad sebe, nůž, ale jinak opravdu nic, nic na čtení, nic k pití, a tři dny, tři noci stráví s tím svým záměrem. Je to opravdu neskutečný v tom, že kdyby tam člověk měl nosit tu petku,

tak přemýšlí „ted'ka se napiju, nebo ještě ne, budu šetřit,“ ale ty bez jakéhokoliv rušení sedíš a posloucháš sebe a les“. V současné době mezi jeho výdělečné činnosti spojené s neošamanismem patří prodej *kuripé* a příslušenství pro medicínu rapé, chřestidel. Šakal také pomáhá během neošamanských rituálů jako níže zasvěcený neošaman a pracuje jako zahradník na jednom nejmenovaném společenství, kde se pořádá celá řada neošamanských rituálů. Šaman žije velmi skromně a rezignoval na materiální hodnoty, odevzdal se plně pouze iniciaci v duchovních mystériích neošamanismu.

4.3.3 Kleopatra

Kleopatra je 29 let, je svobodná, zadaná a bezdětná. Studuje vysokou školu a pracuje v zábavním průmyslu jako provozní. K šamanismu ji přivedl její silný vztah k přírodě, který se začal projevovat už od 14 let a především pak experimentování s různými drogami od 17 let. Na dětství nevzpomíná příliš s radostí, podle svých slov se neměli rádi s otčímem. Kleopatra si díky svým útěkům vybudovala pozitivní vztah k přírodě. V dospívání hledala něco, co by se odlišovalo od mainstreamového života. Určité uspokojení zažívala v přírodě i při poslechu šamanské hudby. Při experimentování s drogami si uvědomila, že *„psychedelika a různé neošamanské techniky jsou to, co mi může odkrýt tajemství, které hledám a nahlédnout do mystérií života“.* V současné době tráví spoustu času v přírodě, zejména na horách, v místech kde se nepotkává s turisty. Pobyt v přírodě jí slouží *„k načerpání životní energie a získání vizí“.* Pobyt v přírodě je u ní často spojován s užíváním psychedelických drog, které zesilují její vize. K tomu účelu rovněž navštěvuje několikrát do roka ayahuascové rituály. Preferuje ty, které se odehrávají ve tmě a tichu nad těmi, kde je hudba, lehké osvětlení a tančí se zde.

4.3.4 Zajíc

Zajícovi je 52 let, je ženatý, vychoval dvě děti a je vyučený elektrikář. Věnuje se tvorbě psychedelické hudby, hraje v kapele jako bubeník a kytarista, pracuje pro Českou televizi jako kameraman. K šamanismu ho přivedly filozofické otázky ohledně smyslu bytí a o tom, jak funguje vesmír a především pak užívání psychedelických drog.

Zajíc zažil klidné dětství, a už jako malého ho zajímalo, jak funguje vesmír a proč existuje. Klíčovým bodem pro něj byl jeho věk 25 let, kdy začal experimentovat s psychedeliky: *“když jsem začal psychonautit²², tak pro mě taková největší záhada vesmíru a nejzásadnější otázka byla, co to je vědomí. To je největší záhada. Protože to všechno tady je, ale nebýt tvého vědomí, ale nebýt tvého vědomí, tak ani nevíš, že to tu je – vlastně to tu ani není. Všechno tady je jen proto, že si to uvědomuješ. A co to je to vědomí, že si to můžeš uvědomovat, že obsáhne tolik věcí? Vědomí není mysl. Přišel jsem na to, že mysl a vědomí jsou dvě rozdílné věci. Mysl pouze zpracovává a zprostředkovává informace, přežívá je, interpretuje, a předhodí ti nějakou interpretaci. Všechno je jenom interpretace.”* Jeho četné zkušenosti s psychedelickými látkami a dosahování intenzivních zážitků změny vědomí mu daly odpovědi na otázky, které ho zajímaly. Jak Zajíc vzpomíná, byl psychicky nevyrovnaný vznětlivý, snadno se nechal vytočit, vadilo mu spoustu společenských problémů, a proto dokonce kandidoval za SPD. Poté odjel do Jižní Ameriky se svým štábem natáčet dokumentární film o bufo alvária, což je nejsilnější halucinogen. Zajíc vystupuje se svou kapelou na koncertech, například na psychedelickém festivalu Ufo Bufo. Natáčí také filmy: *„Dělal jsem dokumenty, pak jsem začal i točit, točím filmy, dělám komerčně, komerční natáčení filmu a komerční propagace filmů, a tyto věci mě živí, ale dělám i*

²² Pozn.: psychonautit znamená užívat halucinogenní drogy, které způsobují změněné stavy vědomí tak silné, že je člověk schopen objevovat vesmír za pomoci halucinogenních látek namísto vesmírné lodi.

filmy o záhadách, 25 roků spolupracuji s Arnoštem Vašíčkem, známým českým záhadologem. Za posledních pár let jsme udělali několik dokumentů, seriálů. Ted zrovna pracuji na českém seriálu pro Českou televizi “.

4.3.5 Mojmir

Dalším respondentem je **Mojmir**. Je mu 26 let, získal bakalářský titul na filozofické fakultě. Je svobodný, nezadaný a bezdětný. Oficiálně je nezaměstnaný, živí se příležitostnými brigádami a dobrovolnickou činností v neziskových organizacích. K šamanismu ho přivedly filozofické otázky, které si kladl už na střední škole a také experimentování s marihuanou. Mojmir měl disharmonické dětství, protože jeho otec byl alkoholik. Mojmir hrál v mládí hokej a chodil na hokejovou základní školu. Dále vystudoval elektrotechnickou školu a poslouchal punkovou hudbu. V 16 letech začal kouřit marihuanu a v té době se také začal zajímat o mystiku a filozofické existenciální otázky, astrální cestování. Tím začala jeho neošamanská cesta, když dokázal vědomě opustit tělo. Postupně se dostal k několika ayahuascovým rituálům a alternativním způsobům života. Především pak k hnutí rainbow²³, kterému věnoval během rozhovoru spoustu prostoru. V současné době má rodinný problém s bratrem, který je závislý na pervitinu, což chtěl Mojmir vyřešit pomocí ayahuascového rituálu, ale bratr to odmítl. Místo bratra tedy vzal Mojmir na rituál svou matku a od té doby *„k sobě máme velmi blízko a i moje matka se stejně jako já vydala na cestu neošamanské iniciace a duchovní cestu a došlo mezi námi k silnému pochopení“*. Jako své životní filozofické zdroje uvedl filozofii Paula Brantona. Mojmir se pokouší zbavit se ega a žít velmi skromně. Dalo by se říct, že ztratil ambice

²³ Pozn.: Hnutí rainbow je hnutí komunity hippies, pořádající každoročně srazy v přírodě.

zapojit se do běžného pracovního procesu a žít konzumním způsobem života.

4.3.6 Vlk

Mým posledním respondentem je **Vlk**, v době výzkumu má 51 let. Je rozvedený, vychovává svou jedinou dceru. Absolvoval vysokou vojenskou školu a dlouhodobě působil jako voják v elitní vojenské jednotce. Do nedávna se živil jako řidič kamionu a v současné době pořádá semináře, kurzy, zprostředkovává léčitelství mezi lidmi s nevléčitelnými nemocemi a zahraničními šamany, organizuje různé navazující aktivity spojené s šamanismem. K tomuto směru ho přivedla nevléčitelná a smrtelná nemoc, ze které se zcela vyléčil pomocí rituálů se šamany v oblasti Amazonie.

Na své dětství a mládí vzpomíná jako na velice šťastné, vyrostl v úplné a harmonické rodině a měl mnoho přátel. Díky svým fyzickým a psychickým zdatnostem sloužil na vojně u speciálních složek, takzvaných červených baretů. Na cestu šamanismu ho přivedla šamanská nemoc, neboli psychospirituální krize, kdy jeho vědomí opouštělo velmi často tělo, zažíval tedy takzvaný šamanský let. Během těchto zážitků vystoupení z těla zažíval přísun vhledů o smyslu života, vesmíru a dalších podobných fenoménech. O pár let později se k této šamanské nemoci přidala i neurodegenerativní nemoc spojená s rakovinou, která došla až do čtvrtého stupně. Vlk odmítl ozařování a chemoterapie a dostal se k šamanům v Jižní Americe, kteří: *„mi zachránili život během několika ayahuascových rituálů. Během jednoho rituálu se mi zjevil sibiřský šaman, se kterým jsem komunikoval“*. Vlk se pak z Jižní Ameriky dostal až do ruského města Irkutsk, kde navázal spolupráci se šamanem. V současné době organizuje lidem z České Republiky cestu za tímto šamanem pro vyléčení z nevléčitelných nemocí. Jak Vlk uvádí, *„šaman*

nepoužívá ayahuascu ani jiné psychedelické drogy, ale pomocné duchy, kterým přináší rituálně oběť, například v podobě čistokrevného berana“.

4.4. Pozorování ayahuascových rituálů

Ayahuascové rituály byly respondenty často zmiňovány. Do České republiky se dostaly několik let po sametové revoluci, tedy v době, kdy bylo možné svobodně cestovat a rozvíjet individualitu. Nejprve zde bylo několik nadšenců, kteří si touto zkušeností prošli v Jižní Americe a začali o rituálech a zkušenostech povídat a šířit informace. Někteří z účastníků rituálů v Jižní Americe zůstali a procházeli zasvěcením ohledně práce s ayahuascou. Až byli připraveni vést sami tyto rituály, vytvořily se uzavřené skupiny, kde se tajně provozovaly ceremonie s ayahuascou v České republice.

Informace o místě a čase konání ayahuascového rituálu je vzhledem k ilegalitě sdílená pouze v uzavřeném okruhu účastníků. Před každým ayahuascovým rituálem je důležitá příprava, které spočívá v přísné dietě a psychické přípravě. Dostat se k takovému ayahuascovému rituálu není vůbec snadné.²⁴ Existují tedy finančně dostupné ceremonie chápané jako služba lidem, ale také existují i finančně velmi nákladné, až nedostupné ceremonie, kde se odráží komerce. Účastníci rituálů přicházejí z mnoha důvodů. Mohou se zde léčit, zažít určitou formu transu a extáze, rozvíjet mimosmyslové schopnosti, odpovědět si na různé otázky týkající se prostoru, času, lidské existence, vesmíru a jeho smyslu. Většina účastníků rituálů se dostala ještě před účastí k psychedelickým drogám, a ayahuasca je pro ně další stupeň. Všichni lidé, se kterými jsem před ayahuascovým rituálem, nebo po něm, vedl rozhovor, mi sdělili, že jim tyto rituály

²⁴ Na území České republiky se pohybuje cenové rozmezí rituálů od 1170,- Kč až po 4400,- Kč

bezprostředně změnil život k lepšímu. Došlo ke zlepšení zdravotního stavu, psychické pohody, schopnostem vyrovnat se s životními těžkostmi, docházelo také k určité seberealizaci a přenastavení životních hodnot a priorit.

Ayahuascová ceremonie začíná scházením, které trvá asi tři hodiny. Během této doby se scházejí účastníci a připravuje se místo, oltář, květiny, šamanské hudební nástroje. Obřad probíhá v chatě, která je celá vyzdobená v neošamanském stylu, jsou zde šamanské čelenky, spousta krystalů a jiných vzácných kamenů, mnoho obrazů a rituálních svíček. Až je prostor připravený, oltář a místo pro šamana je vyčleněno v prostoru a všechny věci jsou tam, kde jim určí šaman své místo, začíná se podávat rapé. Tuto sypkou látku obsahující tabák, jihoamerické bylinky a částečně i DMT²⁵ šaman nechá vdechnout přes kuripé všem účastníkům do obou nosních dírek. Rapé způsobí změnu vědomí a navodí uvolnění, které trvá asi půl hodiny. Následuje vyčištění rituálního prostoru vykuřovadlem, které má za účel ochránit prostor a účastníky před zlými duchy. Poté započne hlavní bod ceremonie modlitbou a pronesením záměru, proč se zde účastníci sešli. Muži a ženy vytvoří dvě řady, muži v pravo, ženy v levo, ve kterých jde jeden po druhém pro první kalíšek ayahuascy a posadí se na své místo k sezení. Většinu času hraje šamanská hudba s texty o stvořiteli, ayahuasce, přírodě a vesmíru. Mezi hlavní hudební nástroje patří šamanský buben, kytara, housle, flétny, zpívající tibetská mísa i harfa. Z textu hudby, hudebních nástrojů a vedení rituálu je naprosto patrný eklekticismus, který se projevuje smíšenými prvky šamanismu, křesťanství, východních náboženství a nejrůznější mystiky. Asi od třetí písně se začínají projevovat první příznaky účinku ayahuascy zpočátku na více citlivých jedincích, kteří přicházejí do

²⁵ Dymethyltryptamin způsobuje silné halucinace a pocity opuštění vlastního těla

transu a zažívají extázi díky účinkům šamanského bubnu, šamanské hudby a ayahuascy. Po ceremoniální místnosti prochází šamanův pomocník a pomocí bílé šalvěže vykuřuje místnost pro ochranu před zlými duchy a různými nežádoucími vlivy. Asi po třech hodinách se vytvoří znovu dvě řady rozdělené na muže a ženy a je podávána druhá dávka ayahuascy. Každý se posadí na své místo a zanedlouho začínají první účastníci zvracet do předem připravených kbelíků. Toto zvracení jim pomáhá očistit se od negativních věcí ze života, vypustit ze sebe trápení, strachy, hněv, zlost, stará traumata, vše negativní z podvědomí. Kdo chce, může jít za šamanem pro další kalíšek ayahuascy. Zažil jsem i ceremonie, kdy si jeden z účastníků zašel pro další dva nebo tři kalíšky navíc, zcela ztratil kontrolu a utekl od skupiny asi 200 metrů do houští, kde se schoval. Asi po půl hodině schovávání zařval silným hlasem *“vzdávám se”*. Totéž se opakovalo za další půl hodiny.

Ayahuascový rituál integruje podobně smýšlející lidi, které spojují určitý světonázor týkající se přírody, vesmíru, lidské společnosti, medicíny, zdraví. Lidé zde navazují nová přátelství, získávají kontakty, dokonce se zde i několik párů seznámilo a vzali se, a to jak úředně, tak i podruhé v rámci svatebního rituálu v ceremoniální místnosti po ukončení rituálu ayahuascového.²⁶ Ayahuascový rituál může sloužit i jako přechodový rituál, kterým je svatba, nebo i rozloučení se s dřívějším účastníkem rituálů, který zemřel.

Respondentům výzkumu této práce uvedené rituály slouží tento rituál jako forma psychoterapie, tedy prozkoumání hlubin podvědomí a práce s vlastními nedostatky. Dále pak respondentům dle jejich slov tyto ceremonie

²⁶ Podle Turnerova konceptu *communitas* umožňuje vyjádřit uznání nejzákladnějších druhových svazků člověka, bez kterých by nemohla žádná společnost existovat; trvání *communitas* ve spojení s rituálem je ale krátkodobé; *communitas* narušuje strukturu společnosti.

pomohly zamyslet se, určit si priority, hodnoty, směřování života, zlepšit mezilidské vztahy, a vedly k důležitým životním rozhodnutím.

Spousta účastníků neošamanských rituálů v České republice absolvovala učení přímo u kmene Shipiboo v Jižní Americe, odkud si přinesli tradici pojmání rituálů a způsobu odívání. Oděv z hnědé barvy připomíná hlínu a je vyšíván vzory rostlin, zejména pak liánou, ze které se vaří ayahuasca. Jiný způsob odívání pochází z tradice synkretické církve Santo daimé, kde se všichni odívají do bílé barvy. Během ceremonie jsou tedy účastníci odívání rozdílně, a to podle tradice, ke které se hlásí. Jedná se o pestrou směsici lidí, které spojují neošamanské praktiky a z toho vyplývající světonázory.

Popsané rituály tedy mají různé podoby, mohou mít různé funkce, ale podle mnohých účastníků jim zcela změnil život.

4.4. Analýza a interpretace šetření

4.4.1 Analýza biografí

Dotazovaným respondentům jsem nejdříve položil otázku, co je k šamanismu vedlo a jak se k němu dostali. Zejména mě zajímalo, zda se šamany cítili již od mládí, nebo zda to byla nějaká výrazná událost v jejich životě, která tak zásadním způsobem změnila jejich život. Cílem bylo také zjistit, jakým způsobem jim změnil život právě neošamanismus a v čem tkví ona změna. U většiny participantů se sklon k mystice a nadpřirozenu projevoval již od mládí. Dotazovaní respondenti uvedli, že to byl právě nějaký zlom v jejich životě. Například Šakal uvádí, že vedl disharmonicky život plný povrchní zábavy, těžce nesl různé životní nezdary, jako například rozchod se svou přítelkyní, u kterého zhubl 20kg a měl vážnější zdravotní psychosomatické problémy. Díky tomu narazil na gastroenteologa, který

pracoval nejen s klasickou medicínou, ale i s alternativní medicínou a pozval ho do potní chýše lakotské tradice, která měla duchovní přesah.

Šakal vzpomíná na potní chýši lakotské tradice následovně: *“... jedná se o takovou přírodní saunu, kde je patrně i nějaký spirituální přesah, zpívají se písně, písně duchovního rázu, ale přírodní, není to taková – kdybych já v té době vlezl někde do kostela a viděl někde nějaké další paradigma, nějaký systém, tak bych zbystřil, protože jsem byl čistej cynik a všechno mi přišlo, že to je špatný, protože tohle tahle tohle, tamto bylo takový volnější, přestože tam bylo něco navíc, to co zpětně můžeme nazvat duchovnem, ale co tehdy jsem ještě asi tímto způsobem nevnímal jenom mě to prostě zaujalo, že ti lidi jsou nějakí podezřele usměvaví, podezřele skuteční. Tak jo, tam to byl ten klíčovej bod...”* Toto byla Šakalova první zkušenost se šamanismem, a to ho nadchlo natolik, že se o tyto věci začal více zajímat a zde začala jeho cesta k neošamanismu.

U **Vlka** byl klíčový zlomový bod takzvaná šamanská nemoc, o které byla řeč výše u představení respondentů. K tomu se přidala i rakovina čtvrtého stupně s metastázemi po celém těle, doprovázená neurodegenerativní nemocí. Díky těmto zdravotním problémům vyhledal šamana v oblasti Jižní Ameriky, který mu zachránil život několika ayahuascovými ceremoniemi, při kterých nešlo pouze o vyléčení z nevléčitelné nemoci, ale zároveň těmito ceremoniemi začala šamanská iniciace.

U **Zajíce** se sklon k mystice a hlubokým filozofickým otázkám projevoval již od mládí. Jak sám uvádí, už jako dítě si kladl otázky typu: „co je to vesmír, jaký smysl má jeho život, proč je tady“ a podobně. Naprosto klíčovým bodem však u něj byly zkušenosti s psychedelickými drogami, kde si na tyto otázky začal odpovídat a začaly ho napadat další hlubší otázky zejména ve vztahu k vesmíru, který zkoumal ve změněném stavu vědomí pod vlivem látek měnící vědomí v takzvaném šamanském letu, o kterém se výše zmiňuji.

Podobně tomu tak bylo i u respondenta **Mojmíra**, který si ovšem tyto otázky začal klást až na střední škole a v tomto období pro něj začaly i první zkušenosti s marihuanou. Začal se zajímat o astrální cestování, vědomé opouštění těla, což ho vedlo k otázce, jestli je tělem nebo duchem. Tím začala jeho iniciace v neošamanských mystériích.

U **Kleopatry** byl samotný začátek způsoben častým pobytem v lese, kam odcházela čerpat klid od disharmonické rodiny, především pak otčíma, který ji terorizoval. Toto začalo zhruba ve čtrnácti letech, když chodila do lesa s mp3 přehrávačem a sluchátky, a zde dosahovala stavů, které tenkrát nedokázala pojmenovat. Klíčovým spouštěčem podobně jako u Mojmíra a Zajíce se staly experimenty s marihuanou a psychedelickými drogami na střední škole, které zkoušela zprvu kvůli zábavě. Náhle v nich však objevila něco hlubšího, když se v ní otevřely různé věci z podvědomí a dosahovala stavů, kdy si odpověděla celou řadu otázek a došla k mnohým poznatkům. K těmto jevům si načetla různé knihy a internetové fóra ohledně mystiky psychedelických drog a pak ji to celé začalo dávat smysl, jak sama vypráví.

Vlkova iniciace začala šamanskou nemocí, při které opouštěl velmi často tělo a během těchto zážitků, jak sám uvádí, načerpal spoustu znalostí z oblastí mystiky. Byl tedy povolán svou nemocí, která byla nevléčitelná. Pohyboval se dlouhou dobu na hranici života a smrti a poslední půlrok nebyl schopný ani usnout, než se dostal do oblasti Amazonie s Petrem Chobotem. Zde mu místní šaman během tří ayahuascových ceremonií zachránil život, a teprve zde se Vlk poprvé po dlouhé době vyspal. Tyto ceremonie nesloužily pouze k záchraně života, ale byla to součást neošamanské iniciace a škola mystérií, jak sám popisuje, a důležitým životním mezníkem, který ho zavedl k sibiřskému šamanovi, kde nyní pokračuje v šamanské iniciaci.

Respondent **Mirinda** sám sebe označuje za ateistu, čímž se vymezuje vůči křesťanské představě Boha, která v době jeho mládí byla v povědomí společnosti jako jediná duchovní cesta. Věřil také třeba v telepatii nebo mimozemšťany. Ve svých deseti letech se v časopise dočetl, že jsou možná ve vesmíru planety, na kterých může být život, a které by dokonce mohly být obydleny inteligentními bytostmi. Mirinda silně čerpal myšlenky Petra Chobota a dalších autorů zabývajících se mystikou. Poté, co se začal dané oblasti věnovat naplno, začal téměř okamžitě také vést meditace, semináře, přednášky, vystupovat na esoterických festivalech, odvádět „přisedlíky“²⁷, sám napsal několik knih a začal vystupovat v internetových televizích se sledovaností několik desítek tisíc lidí.

4.4.2 Zodpovězení výzkumných otázek

Na počátku práce byly stanoveny výzkumné otázky. Na ty se nyní pokusí následující text odpovědět, a to na základě zjištěných skutečností. Výzkumné otázky znějí takto:

VO1: Jaké jsou společné prvky v biografiích současných neošamanů v ČR?

VO2: Co to znamená být neošamanem a jaká je jejich žitá každodennost?

VO3: Jak vypadá konkrétní duchovní praxe neošamanů a jak ji sami rozumí a reprodukují?

VO1: Jaké jsou společné prvky v biografiích současných neošamanů v ČR?

Mezi zcela zřejmý jev u všech respondentů patří užití psychedelických drog, pouze s výjimkou Vlka, který se k ayahuascovému rituálu dostal až v době,

²⁷ Za přisedlíky jsou označovány duše zemřelých, které po smrti těla zůstaly na zemi

kdy byl na hranici života a smrti. Dále pak je společným prvkem ritualizované užití psychedelické drogy, tedy užití látky měnící vědomí ne pro pobavení, ale ze spirituálních důvodů. Všichni respondenti uvedli užití psychedelických drog jako velmi důležitou součást neošamanské iniciace, kde si rozšířili své obzory, „otevřelo se jim srdce“, zlepšily se jim mezilidské vztahy, empatie a zlepšil se jejich vztah k přírodě. Došlo k pochopení různých souvislostí v životě, jak funguje vesmír, jaký smysl má život, jak funguje ve skutečnosti živá příroda a jak ji ničíme. U všech respondentů došlo k proměně jejich pozice ve společnosti, které se vyznačují **proměnou hodnot**. U všech respondentů s výjimkou Vlka došlo k proměně vztahů k lidem v jejich životě, ať už to byla rodina nebo přátelé. Změna byla patrná, ať už se jejich vztah změnil pozitivně nebo negativně, více si začali vážit některých lidí, a naopak se vymezili vůči lidem, kteří nehráli pozitivní roli v jejich životech. Dále pak došlo k určitému **vymezení se vůči mainstreamové kultuře**. Tento trend jsem zaznamenal u všech mých respondentů, s výjimkou Gábiny, která se vymezila vůči mainstreamové kultuře ještě před neošamanskou iniciací, a toto vymezení se u ní ještě zradikalizovalo. Pro respondenta Zajíce je užívání psychedelických drog nejdůležitější ze všech mých respondentů. Doslovně to popisuje takto: *“Tak jako kosmonaut potřebuje fyzické, materiální, technické vynálezy a vymoženosti, aby se vznesl nad zem a viděl ji třeba seshora, aby se přiblížil měsíci, viděl měsíc seshora, viděl planety, viděl trošku vesmír z jiného úhlu pohledu, a nám psychonautům stačí nějaká látka měnící vědomí, a když se s tím vědomím naučíš pracovat, tak můžeš procházet mnohem dál, můžeš (nejen) vědomí posouvat mnohem dál než kosmonauti, můžeš vidět planetu z výšky, můžeš navštěvovat planety, můžeš vlastně navštěvovat i různé galaxie, ale i jiné dimenze, paralelní vesmíry, což je na tom hodně zajímavé, protože tento náš fyzický vesmír, jak ho vnímáme, je jen jeden z milionu, jeden z miliard, a světy jsou na různých úrovních, kam my nedohlédneme, protože jsme*

omezení právě tím svým fyzikem. A ty jako psychonaut se toho fyzikem zbavíš, té zátěže, té naší dimenze toho našeho rozměru, a může prostupovat, přecházet těmi jednotlivými dimenzemi do paralelních světů, poznávat jiné bytosti, může být v úplně jiných časoprostorech, kde úplně jinak plyne čas, jsou tam jiné věci, je tam jiná logika, a všechno tohle se vším souvisí. Můžeš takhle chápat a poznávat sám sebe, své místo ve vesmíru, a vůbec smysl existence celého života..." Dále pak Zajíc zmiňuje užití látky 5MODMT neboli bufo alvaris, což je nejsilnější halucinogen, o němž natočil dokumentární film. Vzpomíná na svůj život před užitím a po užití. Před užitím vysvětluje, jak se často zbytečně rozčílil kvůli dopravní situaci, politice, rasovým problémům v oblasti, kde žije. Dokonce byl členem politické strany SPD a za tuto stranu kandidoval do krajských voleb, aby byl společensky aktivní. Jak sám uvádí, po užití této látky si uvědomil: „*jaká to je blbost, nechat se vytočit kvůli malichernostem, uvědomil jsem si, že i Romové jsou lidé, jako jsem já a mají své potřeby radosti a strasti.*“ Ihned po návratu domů zrušil kandidaturu, členství v SPD a nahlížel na svět úplně jinou optikou. Byl to pro něj jeden ze zlomových bodů v životě, kdy obrovským způsobem prozřel, jak uvádí. Zaznamenal jsem u svých respondentů pozitivní **vztah k přírodě** i krajině. Významný byl u mých dotazovaných **zájem**, o to jak funguje **vesmír** a proč jsou zde na zemi a jaký má **smysl jejich život**. Často si kladli otázky, proč se jim dějí určité jevy v životě, co je to má naučit. Naopak, výzkum jednoznačně neprokázal, že příklon k šamanismu je způsoben traumatem prožitým d dětství, neboť někteří respondenti měli dětství harmonické, zatímco jiní ho měli disharmonické.

Důležitým aspektem „neošamanství“ byla zkušenost s drogami, kde si respondenti sami vyzkoušeli změněné stavy vědomí. Dalším spouštěčem byly nezodpovězené filozofické otázky, které si kladli a touha po vnitřním poznání a pochopení vesmíru, nebo touha nalézt vnitřní klid a harmonii.

K cestě k neošamanství do velké míry přispěla informovanost respondentů související s rozvojem internetu a globalizací. Významným důvodem pro zvolení cesty k neošamanství byl také odmítavý postoj ke konzumní společnosti, který byl příznačný především pro respondenta Mirindu a Kleopatru.

Na otázku, jaké jsou společné prvky v biografiích současných neošamanů v České republice, lze tedy stručně odpovědět, že neošamany spojuje určité kritické období v jejich životě, jejich zkušenost s drogami, ritualizované užití těchto drog pro dosažení určitého duchovního porozumění, pochopení životních otázek po šamanské iniciaci, proměna hodnot i vymezení se vůči mainstreamové kultuře, a dá se říci, že i do jisté míry vymezení vůči konzumní společnosti. Uvedená myšlenka velmi úzce souvisí s individualizací Carla Junga. Individualizace je podle něj procesem jak porozumět a vědomě poznávat sám sebe, pracovat na sobě a snažit se sám sebe přijmout se všemi aspekty. Právě individualizace ve smyslu nalezení rovnováhy v psychice, přijetí sebe sama i druhých a osobní růst jsou důležité prvky růstu současných neošamanů. Rozdíly mezi šamany a neošamany lze stručně popsat tak, že šamani mají ve společnosti výsadní místo převážně dědičně, kdežto neošamani ho mohou získat. Současní neošamani kladou více důraz na individuální rozvoj a zpřístupnění šamanské zkušenosti všem, nejen těm, které si „vyvolili“ duchové.

VO2: Co to znamená pro respondenty „být neošamanem“ a jaká je jejich žitá každodennost?

Respondenti zejména v rámci provedených rozhovorů, ale také při pozorování, interpretovali svou představu, co to znamená být neošamanem v kontextu postmoderní konzumní společnosti. Vůči této konzumní společnosti se vymezují především svým životem a hodnotami, které

uznávají. Nejen u respondentů při rozhovoru, ale i u lidí, se kterými jsem se setkal během šamanských rituálů, byl pozorovatelný vnitřní klid, harmonické a velice vlídné chování. U manželských nebo partnerských párů jsem pozoroval také poměrně idylické vztahy. Svou divokost, živočišnost, vztek a hněv ze sebe dostávají během šamanských rituálů, kde mají možnost tyto emoce ze sebe dostat během divokého bubnování, u kterého například mohou i křičet, pokud chtějí. Hlavní orientací v životě neošamanů je jejich vnitřní svět, tedy stav vědomí, který je nadřazen touze vlastnit konzumní zboží jako například nejnovější mobilní telefon anebo módní oblečení. Také jejich odívání je velmi prosté a značkové oblečení jde vidět velmi zřídka. Převládají u nich barvy jako je hnědá, zelená a černá, tedy přírodní barvy navozující jejich blízký vztah k přírodě. Volný čas respondenti velmi rádi tráví v přírodě, nejčastěji na horách, u vody nebo v lese. Barům, nočnímu životu a pití alkoholu se dotazování vyhýbají, až na respondenta Zajíce, pro kterého je to společenská záležitost. Ale i Zajíc chodí do hospody zejména pro pobavení s přáteli než kvůli konzumaci alkoholu. Pro neošamany je důležité udržovat se ve „zharmonizovaném stavu vědomí“, jak to sami nazývají. Za tímto účelem meditují, věnují se hudbě, ať už jako hudebníci anebo posluchači. Někteří respondenti používají internet, poslouchají jeho prostřednictvím neošamanskou hudbu nebo různé podcasty s touto tematikou a informace i sdílí.

Na otázku, co to znamená být neošamanem a jaká je jejich žitá každodennost lze odpovědět, že portfolio neošamanů je velmi široké. Neošamanem může být úspěšný podnikatel, student, voják, pilot, hudebník nebo třeba elektrikář. Být neošamanem neznamena omezit své zájmy nebo nemít čas na rodinu. Neošamanem je člověk, který se vědomě k tomuto směru přikloní, nejčastěji po kritickém prožitku či období ve svém životě, člověk, který vědomě a pro vyšší duchovní smysl užívá meditace, ale i některé drogy. Neošaman je

osoba, která prošla významnou transformací, došlo u něj ke značné proměně hodnot. Je to člověk, který nespěchá, a který je spokojený, protože zná odpovědi na významné a důležité otázky, které ho dlouho zajímaly. Je to člověk vnitřně klidný, bez potřeby nashromážděného majetku a bohatství. Pro neošamana je zcela zásadní pozitivní vztah k přírodě, pozitivní vztah k lidem.

VO3: Jak vypadá konkrétní duchovní praxe neošamanů a jak ji sami rozumí a reprodukují?

Ústředním tématem respondentů je změněný stav vědomí, kterého dosahují pomocí meditací. Používají několik druhů meditací. Nejjednodušším druhem meditace je řízená meditace. Probíhá to tak, že si meditující sedne nebo pohodlně lehne a pouze se řídí hlasem řízené meditace, který mu říká v podstatě vše, co má během této meditace vykonat. Mezi úkony patří například propínání svalů na těle a jejich uvolnění, spolu s nádechem a výdechem. V rámci vizualizace léčebného světla z nejvyššího zdroje, které meditující přijímá spolu s dechem do svého těla a spolu s výdechem, si představuje, jak z něj odcházejí různé bloky, poruchy, nemoci, viry, cokoli negativního. Takto se člověk spolu s dechem naplňuje léčebným světlem. Tyto meditace respondenti vykonávají jak v pohodlí svého domova, tak i v přírodě nebo v sálech, kde probíhají hromadné komerční meditace. Jeden z mých respondentů, Mirinda, tyto meditace sám nahrává na platformu Youtube a volně je sdílí. Dalším významným druhem meditace, který praktikují respondenti, je i meditace v naprostém tichu a klidu. Meditující opět sedí nebo pohodlně leží, má zavřené oči, a po celou dobu meditace se soustředí pouze na svůj nádech a výdech. Snaží se tak dosáhnout co nejdelšího bezmyšlenkového stavu, a pokud se nějaká myšlenka vynoří, nevěnuje jí pozornost, pouze ji sleduje, jak plyne, až do úplného rozplynutí. Někteří meditují nahodile, někteří se věnují meditaci každá den i dvakrát

denně po hodině vždy po probuzení a před spaním. Dalším a velmi významným způsobem, jak se dostat do intenzivního stavu změněného vědomí, je užití psychedelické drogy. Toto respondenti praktikují jak v soukromí, tak i hromadně komerčně rituálně. Klasickým příkladem je Ayahuascový rituál. Člověk, který přijde poprvé na tento rituál, je vždy seznámen o tom, jak rituál probíhá a jaký má význam. V neošamanské tradici se nepředávají znalosti o tom, co je to vesmír nebo jak funguje. K těmto znalostem a pochopení přichází každý sám za sebe, zejména během změněných stavů vědomí rituálně užitými psychedelickými drogami.

Na výzkumnou otázku, jak vypadá konkrétní duchovní praxe neošamanů, je velmi obtížné odpovědět. Pozorující osoba vidí a cítí něco odlišného než je samotný neošaman. Stručně ale lze říci, že duchovní praxe zahrnuje v první řadě změněný stav vědomí, buďto meditací, nebo pomocí drog, od kterého se odvíjí mnoho dalších aspektů (vztahy s lidmi, vztahy k přírodě, pochopení, odpoutání se od negativní energie, uzdravení a další). Druhá část výzkumné otázky, tedy jak neošamani sami rozumí duchovní praxi a jak ji vysvětlují, lze odpovědět, že ve své praxi vidí mnoho pozitivního. Odpoutávají se od fyzického a konzumního světa.

5 DISKUSE

Nutno podotknout, že žádného z respondentů jsem osobně před rozhovorem nikdy neviděl, což mi poskytlo profesionalitu během rozhovorů. Určité znalosti neošamanismu jsem měl ještě před výzkumem, jelikož i já sám medituji již přes deset let. Díky zkušenosti s klinickou smrtí, jež obsahovala také fázi opuštění těla a zážitkem po užití psychedelické drogy, jsem se byl schopen zapojit do prostředí ayahuascového rituálu a tím navázat komunikaci s respondenty a taktéž jsem se byl schopný chovat v terénu přirozeně a nenápadně

Práce nemůže sloužit k plnému porozumění neošamanismu jako takovému, neboť neošamanismus jako žitý fenomén nelze plně popsat slovy, natož v mezích akademického textu diplomové práce. Jako žitý fenomén je velmi osobní zkušeností, kterou nelze zobecnit či předat někomu jinému v plném významu a rozsahu. Text může sloužit jako úvodník do problematiky neošamanismu, popřípadě šamanismu, a sloužit jako inspirace pro další výzkum v této oblasti. Dále je důležité zmínit, že výzkum v prostředí neošamanismu je určitým způsobem samotnou iniciací výzkumníka. To lze názorně vidět na příkladu profesora Michaela Harnera, který šamanismus zkoumal jako vědec, a nakonec zcela otevřeně podstoupil šamanskou iniciaci. Pobyt v terénu pro mě byl natolik příjemný, že jsem sám přijal do svého života mnoho prvků, se kterými jsem se ve svém výzkumu setkal, a i po ukončení výzkumu si udržuji kontakt s některými respondenty a prostředím výzkumu. Respondenti této práce jsou v neošamanské hierarchii na nižším stupni zasvěcení, to znamená, že oni sami osobně nevedou žádné rituály pro nově příchozí, ale plní funkci pomocníka šamanů na vyšších stupních zasvěcení při velkých rituálech. Sami pak ve svém soukromí

praktikují různé neošamanské praktiky. Tato praxe vede k posunu v hierarchii zasvěcenců.

6 ZÁVĚR

Hlavním cílem práce bylo definovat, co je to neošamanismus a jaké jsou jeho hlavní definiční znaky v prostředí České republiky. Následovalo zmapování podob, forem, organizace, životních strategií neošamanů v kontextu postmoderní společnosti, tj. způsobů, jakými jsou tyto praktiky vnímány, jaký význam a smysl mají pro praktikující neošamany v jejich životech.

Teoretická část práce se věnuje vymezení pojmu šamanismus, původem slova i jeho definicí a neznámějšími teoriemi šamanismu od klíčových autorů. Významnými prvky, bez kterých si nelze představit šamanismus jsou trans a extáze, tedy změněné stavy vědomí. Teoretická část se také zabývá významem šamanské hudby, kosmologií a léčitelstvím i významnými osobnostmi českého neošamanismu.

Výzkum byl založen na zúčastněném pozorování a polostrukturovaných rozhovorech. Pozorování probíhalo na celkem 15 ayahuascových ceremoniích. Zejména z polostrukturovaných rozhovorů se zřetelem na biografii respondentů vyplynulo, že se tradiční šamanismus proměnil do forem neošamanismu. Změny nastaly především proto, že důsledkem technologického rozvoje tyto praktiky a rituály, které se dědily po generace, si může člověk osvojit i na místech, kde tento směr nemá žádnou tradici. Jedinec si v současnosti může praktiky šamanů vybrat a učit se je, nemusí se pouze mezigeneračně předávat.

Také formy neošamanismu jsou velmi pestré a různorodé, šaman si zpravidla upravuje rituály podle vlastního uvážení. Neošamanismus se také stal určitou kontrakulturou vůči mainstreamové společnosti, jedná se tedy o vymezení vůči většinové společnosti a reakci na materialismus jako bezduchý život založený na spotřebě. K definičním znakům neošamanismu patří meditace i ritualizované užití psychedelických drog, změna stavu vědomí, blízký vztah k přírodě, proměna hodnot, snaha o zprostředkování neošamanských procesů i širší veřejnosti, ale současně vymezení se vůči mainstreamové kultuře a konzumní společnosti, prosté odívání. Hlavní orientací v životě neošamanů je jejich vnitřní svět, tedy stav vědomí, který je nadřazen touze vlastnit konzumní zboží. Neošamanem je člověk, který se vědomě k tomuto směru přikloní, nejčastěji po kritickém prožitku či období ve svém životě.

Přínos této práce tkví především v pochopení toho, co je to neošamanismus, z čeho vychází a jaké má v současnosti formy a organizovanost, v hlubším pochopení významu tohoto směru pro praktikující neošamany a jeho přínosu pro lidi, kteří se vydali touto cestou ke své duchovní cestě. K pochopení potenciálu, který v sobě tento směr má a jakým způsobem může obohatit naši společnost nejen jako směr alternativní medicíny, ale jako udržitelný způsob života a odbočení od konzumerismu. Tato práce by mohla posloužit jako podnět k rozsáhlejšímu zkoumání nejen neošamanismu, ale podobných duchovních směrů a jejich potenciálů k alternativnímu udržitelnému způsobu života, kde prioritní hodnotou není stále větší a luxusnější konzum.

Tato práce mě velmi obohatila a díky ní jsem se setkal s řadou velice zajímavých lidí, se kterými jsem navázal přátelský vztah. Seznámil jsem se s prací šamana, s šamanskou hudbou, šamanskými rituály. Jeden z mých respondentů mi sdělil, že dělat výzkum o neošamanismu a nezúčastnit se

ayahuascové ceremonie nelze, proto jsem se ayahuascové ceremonie osobně zúčastnil. Osobně jsem tedy rituál neošamanů mohl poznat a uvědomil jsem si podstatu vlastního bytí a specifikoval jsem vlastní vize, potřeby a potenciál. Změnil jsem pohled na své dosavadní mezilidské vztahy a beru svůj život s větší lehkostí a radostí. Právě proto mě na této práci nejvíc nadchla samotná praktická část, která předčila má očekávání.

Téma vymezení neošamanství proti konzumu souvisí i s nástupem generace Z, tedy osob narozených po roce 2000. Tato mladá generace je sice konzumní, využívá nejnovější technologie a chodí oblékaná ve značkovém oblečení, ale na druhou stranu je to skupina lidí, kterým velmi záleží na ochraně životního prostředí. Zájem mladší generace o šamanismus může být předmětem dalšího výzkumu pro společnost či studenty zabývající se tímto fenoménem. Dále pak navrhuji jako návazné téma výzkumu zaměřit se na rozhovory se zřetelem na biografii respondentů, kteří se pomocí ayahuascy a šamanských ceremonií vyléčili z nemocí, jenž jsou z pohledu západní medicíny zařazeny jako nevyлéčitelné. Takový výzkum by mohl posloužit jako zdroj informací o fenoménu zázračných vyléčení a potenciálu neošamanismu. Výzkum navazující na výsledky této práce by tedy mohl mít přesah i do jiného vědního oboru.

LITERATURA A ZDROJE

Monografie a články:

1. ARRIENOVÁ, A. (2000). *Archetypy šamanské tradice*. Praha: Portál, 167 s. ISBN 80-7178-476-1.
2. ANDREWS, T. (1999). *Lexikon zvířecí magie*. Nakladatel: Ivo Železný, 236 s. ISBN 80-240-0619-7.
3. BALL, M. V. (2009). *Moudrost hub. Šamanský rozvoj duchovního vědomí*. Praha: Dybbuk, 216 s. ISBN 9788086862774.
4. BERG, Monika van den. *Jak se vzájemně chápat: generace X, Y, Z*. Praha: Grada, 2020. ISBN 978-80-247-2139-2.
5. BEYER, S. V. (2010). *Singing to the plants: a guide to mestizo shamanism in the upper Amazon*. Mexico: University of New Mexico Press, 207 s.
6. BOWIE, F. (2008). *Antropologie náboženství: Rituál, mytologie, šamanismus, poutnictví*. Praha: Portál, 336 s. ISBN 978-80-7367-378-9.
7. BUBÍK, Tomáš a Silvie KOTHEROVÁ, ed. *Religionistika v kognitivní, antropologické a sociologické perspektivě*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2021. ISBN 978-80-244-5960-8.
8. BUDIL, I. T. (2007). *Za obzor západu. Proměny antropologického myšlení od Isidora ze Sevily po Franze Boase*. Praha: Triton, 809 s. ISBN 978-80-7254-998-6.
9. BUCHLI, V. (2002). *The Material Culture Reader*. Oxford: Berg Publishes, 256 s. ISBN 9781859735596.
10. CASTANEDA, C. (1999). *Kolo času“ šamani dávného Mexika a jejich představy o životě, smrti a vesmíru*. Praha: Volvox Globator, 260 s. ISBN 80-7207-256-0.
11. COWAN, T. (1997). *Šamanismus*. Praha: Pragma, 133 s. ISBN 978-80-7205-745-0.

12. DACÍK, R. M. (1947). *Prameny Plameny duchovního života*. Olomouc: Krystal, ISBN neuvedeno.
13. DE BOTTON, Alain. *Náboženství pro ateisty: bezvěrcův průvodce po užitečných stránkách náboženství*. Zlín: Kniha Zlín, 2011. Tema (Kniha Zlín). ISBN 978-80-87497-48-7.
14. DRAKE, M. (1996). *Šamanské bubny*. Praha: Synergie, 114 s. ISBN 80-901797-3.
15. DuBOIS, T. A. (2011). *Úvod do studia šamanismu*. Praha: Globator, 374 s. ISBN 978-80-7207-801-1.
16. EBELOVÁ, K. (2012). *Maska v proměnách času a kultur*. Praha: Grada Publishing, 272 s. ISBN 978-80-247-2470-6.
17. ELIADE, M. (1997). *Šamanismus a nejstarší techniky extáze*. Praha: Argo, 440 s. ISBN 80-7203-153-8.
18. ELIADE, M. In. KANDERT, J. (2010). *Náboženské systémy. Člověk náboženský a jak mu porozumět*. Praha: Grada Publishing, 200 s. ISBN 978-80-247-3166-7.
19. GRAUDS, C. (2004). *Jungle Medicine. From medicine do magic. A spirited tale of transformation*. San Francisco: The Center for Spirited Medicine. ISBN 0-9747303-0-0.
20. GROF, S. (1999). *Za hranice mozku: Narození, smrt, transcendence*. Nakladatelství Perla, 347 s. ISBN 80-902156-3-7.
21. HÁJEK, F. (2017). *Esence psychonautiky: Epistemologie psychedelické zkušenosti*. Praha: Dybbuk, 165 s. ISBN 807438165X.
22. HARGREAVES, D. J., NORTH, A. C. (1997). *The Social Psychology of Music*. New York: Oxford University Press. 336 s. ISBN 9780198523833.
23. HARNER, M., J. (2010). *Cesta šamana (The way of the Shaman)*. DharmaGala, Edice Religio, 200 s. ISBN 978-80-86685-6.

24. HARTNOLL, R. (2003). *Příručka k provádění výběru metodou sněhové koule*. Rada Evropy: Skupina POMPIDOU, 108 s. ISBN 80-86734-08-0.
25. HOPPÁL, M. (2007). *Shamanism and Traditions*. Budapest: Akadémia Kiadó, 202 s.
26. HULTKRANTZ, A. (1993). *Introductory remarks on the sstudy of shamanism*. In. *Shaman an International Journal for Shamnistic research* 1, s. 13-14.
27. HOLMBERG, U. (1964). *Mythology of All Races; vol. 4: Finno-Ugric, Siberian*. New York: Cooper Square Publichers.
28. KALWEIT, H. (2005). *Svět šamanů a vnitřní vesmír*. Praha: Eminent, 278 s. EAN 9788072811892.
29. KOCKU VON STUCKRAD (2002). *Reenchanting Nature: Modern Western Shamanism and Nineteenth-Century Thought*. *Journal of the American Academy of Religion* 70, s. 771–799.
30. LAVANDER, S., FRANKLIN, A. (1999). *Magické rostliny*. Volvox Globator, 460 s. ISBN 80-7207-279-X.
31. LEARY, T. (1997). *Politika extáze*. Olomouc: Votobia, 417 s. ISBN 80-7198-194-X.
32. LÉVI-STRAUSS, C. (2000). *Štrukturálna antropológia*. Bratislava: Kalligram, 395 s. ISBN 80-7149-369-4.
33. LEWIS-WILLIAMS, J. D. (2007). *Mysl v jeskyni*. Praha: Academia, 402 s. ISBN 0978-80-200-1518-1.
34. LOJDOVÁ, Kateřina. *Zvol si mou cestu!: edukační aktivity subkultury freeganů ve veřejném prostoru*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7478-1.
35. LUŽNÝ, D. *Neošamanismus – postmoderní techniky extáze*. *Religio: revue pro religionistiku* [online]. 1995, s. 169-180 [cit. 20.03.2022]. ISSN 1210-3640.

36. LUŽNÝ, D. (1997). *Nová náboženská hnutí*. Brno: MU Brno, 181 s. ISBN 80-210-1645-0.
37. LUŽNÝ, D. (2000). *Zelení bódhisattové. Sociálně a ekologicky angažovaný buddhismus*. Brno: Masarykova univerzita, 142 s. ISBN 802102464X.
38. LÜPKE, G. (2009). *Poselství šamanů*. Praha: Práh, 384 s. ISBN 978-807252-262-0.
39. MAREK, V. (2000). *Tajné dějiny hudby: zvuk a ticho jako stav vědomí*. Praha: Knižní klub, 214 s. ISBN 80-7281-037-5.
40. MATTHEWS, C. (1997). *Zpívej své duši na cestě domů*. Praha: Alternativa, 292 s. ISBN 80-85993-28-7.
41. MILOVSKÝ, M. *Teoretická východiska aplikace kvalitativních metod v moderním adiktologickém výzkumu*. Centrum adiktologie, PK 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, výukový text, 54 s.
42. MURPHY, R. F. (1989). *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha: Slon, 198 s. ISBN 80-85850-53-2.
43. MÜLLER, O. a kol. (2014). *Terapie ve speciální pedagogice*. Praha: Grada Publishing, 512 s. ISBN 978-80-247-4172-7.
44. NAESS, A. (1996). *Ekologie, pospolitost a životní styl: náčrt ekosofie*. Tulčík: Abies, 310 s. ISBN 8088699096.
45. OJUNSKIJ-SLEPCOV, P. A. (1982). *Oloncho Njurgun Bootur Stremnitěl'nyj*. Jakutsk: Jakutskoje knižnoje izdatěl'stvo. ISBN neuvedeno.
46. OLECKÁ, I., IVANOVÁ, K. (2010). *Metodologie vědecko-výzkumné činnosti*. Olomouc: Moravská vysoká škola Olomouc, o. p. s., 44 s. ISBN 978-80-87240-33-5.
47. RUSSELL, P. (2011). *Okno v čase. Hledání vnitřního míru v době zrychlování a změn*. Vydavatel: dybbuk, 216 s. ISBN 978-80-7438-048-8.

48. SEDLÁKOVÁ, R. (2014). *Výzkum médií. Nejvyužívanější metody a techniky*. Praha: Grada Publishing, 544 s. ISBN 978-80-247-3568-9.
49. SHELDRAKE, R. (1994). *Tao přírody. Znovuzrození posvátnosti přírody ve vědě*. Bratislava: Gardenia, 225 s. ISBN 80-85662-10-8.
50. SIIKALA, A. L. (1978). *The Rite Technique of the Siberian Shaman*. Helsinky, Suomalainen Tiedeakatemia, 385 s. ISBN 978-9514103216.
51. SOKOL, Jan. *Člověk a náboženství*. Praha: Portál, 2004. Antropologie. ISBN 80-7178-886-4.
52. SOMMEROVÁ, D. (2007). *Západní civilizace versus přírodní kultury – transformace šamanismu v postmoderní společnosti, situace v Čechách*. Diplomová práce, Pardubice: Univerzita Pardubice, 94 s. ISBN neuvedeno.
53. STRASSMAN, R., WOJTOWICZ, S., LUNA, L. E., FRECSKA, E. (2010). *Vnitřní cesty do vnějšího vesmíru. Cesty do jiných světů prostřednictvím psychedelik a dalších spirituálních technik*. Praha: dybbuk, 365 s. ISBN 978-80-7438-030-3.
54. STRUCKRAD, von Kocku. *Reenchanting Nature, Modern Western Shamanism and Nineteenth-Century Thought*. *Journal of the American Academy of Religion* [online]. 2002, 70 (4), [cit. 20.03.2022]. ISSN 00027189.
55. ŠTAMPACH, Odilo Ivan. *Přehled religionistiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-384-0.
56. UCCUSIC, P. (1979). *Naturheiler: Problema und Erfolge am Rande der Schulmedizin*. Ženeva: Ariston.Uccusic.
57. URBAN, Lukáš. *Sociologie trochu jinak*. 2., rozš. vyd. Praha: Grada, 2011. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3562-7.
58. VALÍČEK, P. a kol. (2000). *Rostlinné a omamné drogy*. Benešov: Start, ISBN 80-8623-1-09-7.

59. WALLIS, R., J. (2003). *Shamans/Neo-shamans: Ecstasy, Alternative Archeologies and Contemporary Pagans*. London – New York: Routledge, 320 s. ISBN 9781134416127.
60. VIDMAR, L. (1992). *Na vlnách změn: přednášky z 12. mezinárodní transpersonální konference*. Praha: Radost. ISBN 80-85189-13-5.
61. VITEBSKY, P. (1996). *Svět šamanů*. Praha: Knižní klub k.s. ve spolupráci s nakladatelstvím Práh, 184 s. ISBN 80-85809-43-5.
62. WALSH, R. (2007). *The World of Shamanism: New Views of an Ancient Tradition*. Woodbury Minnesota: Llewellyn Publications. ISBN 978-0-7387-0575-0.
63. WALTER, M. N., FRIDMAN NEUMANN, E. J. (2004). *Shamanism An encycloedia of World Beliefs, Practices, and Culture*. USA: ABC-CLIO, Santa, Barbara, Oxford, vol.
64. XENOFONTOV, G. (2001). *Sibiřští šamani a jejich ústní tradice*. Praha: Argo, 184 s. ISBN 80-7203-334-4.
65. ZELENÝ, M. (2007). *Malá encyklopedie šamanismu*. Praha: Libri, 287 s. ISBN 978-80-7277-276-6.
66. ZNAMENSKI, A. (2007). *The beauty of the primitive: shananism and the Western imagination*. New York: Oxford University Press, 434 s. ISBN 01-951-7231-0.

INTERNETOVÉ ZDROJE

67. ATKINSON, J. M. (1992). Shamanisms Today. *Annual Review of Anthropology*, 1992 (21), s. 307-330, [online], 1992, [cit. 12.06.2018], dostupné z: <https://www.annualreviews.org/doi/abs/10.1146/annurev.an.21.100192.001515>

68. BENEDICT, R. (1922). The Vision in the Plains Culture. American Anthropologist, New Series, Published by Wiley, vol. 24, No 1, s. 1-23. [online], 2018, [cit. 07.01.2018], dostupné z: <<https://www.jstor.org/>>
69. BRITANNICA (2021). Religious syncretism [online], 2021. [cit. 10.3.2022], dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/religious-syncretism>
70. BRUNTON, B. (2003). The Reawakening of Shamanism in the West Shamanism. 16 (2), [online], 2003, [cit. 10.06.2018], dostupné z: <<http://www.shamanism.org/articles/article13.html>>
71. DUŠEK, P. (2008). Cesty k transu. Techniky extáze v šamanismu a jejich paralely. In: DINGIR [online], 2008, [cit. 08. 07. 2018], dostupné z: <<http://dingir.cz/archiv/Dingir408.pdf>>
72. HEŘT, J. (2007). Channeling. [online], 2007, [cit. 04.09.2018], dostupné z: <http://www.sysifos.cz/index.php?id=slovník&act=zobrazit&idd=&pi_smeno=&vyraz=1189076380&heslo=Channeling>
73. HESSE, K. (1987). On the history of Monogolian Shamanism in Anthropological Perspective. Anthropos, vol 82, H. 4/6, s. 403 – 413. [online], 1987, [cit.18.02.2016], dostupné z:<<https://www.jstor.org>>
74. JOSÍFKO, P. (2013). Šamanem snadno a rychle ... [online], 2013, [cit. 12.07.2018], dostupné z: < <http://www.neosaman.cz/2013/samanem-snadno-a-rychle/>>
75. KAPUSTA, J. (2011). Mayský šamanismus v teorii a v praxi: Pojem šaman mezi bytím a nebytím. AntropoWebzin, 3/2011, ISSN 1801-8807. [online], 2011, [cit. 15. 07. 2018], dostupné z: <<http://www.antropoweb.cz/cs/maysky-samanismus-v-teorii-a-v-praxi-pojem-saman-mezi-bytim-a-nebytim>>

76. KRÍŽOVÁ, M. (2013). Studium misí se mění černobílý obraz conquisty. [online], 2013, [cit. 10.02.2018], dostupné z: <<http://www.cestomila.cz/clanek/1023-marketa-krizova-studiem-misii-se-meni-cernobily-obraz-conquisty>>
77. KRUPAŘ, S. (2013). Křik šamana. [online], 2013, [cit. 06.07.2018], dostupné z: <<http://www.neosaman.cz/2013/stanislav-krupar-krik-samana/>>
78. LUŽNÝ, D. (1995). Neošamanismus – postmoderní techniky extáze. K problematice náboženství v dnešní době. Religio, [online], 1995, [cit. 06.06.2018], dostupné z: <https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/124721/2_Religio_3-1995-2_7.pdf?sequence=1>
79. MUSIL, I. (2006). Co vlastně je a co není šamanismus. [online], 2006, [cit. 26.09.2017], dostupné z: <<http://www.samani.hyperlinx.cz/>>
80. NEDBALOVÁ, J. (2017). Ulítnout si s hudbou. [online], 2017, [cit. 03.08.2018], dostupné z: <<http://www.magazin-legalizace.cz/cs/articles/detail/2882-ulitnout-si-s-hudbou?magazineId=49>>
81. PICHL, J. (2004). Music and Trance. Music Therapy Today. Vol. V, Issue 2, [online], 2004, [cit. 03.12.2017], dostupné z: <<https://www.wfmt.info/>>
82. Policie ČR (2018). Halucinogenní houby lysohlávky. [online], 2018, [cit. 06.06.2018], dostupné z: <www.policie.cz/soubor/halucinogenni-houby-pdf.aspx>
83. SIDKY, H. (2010). Ethnographic Perspectives on Differentiating Shamans from other Ritual Intercessors. Ohio: Miami University, 213-240 s. [online], 2010, [cit. 28.08. 2018], dostupné z: <<http://enlight.lib.ntu.edu.tw/FULLTEXT/JR-NX012/nx012374363.pdf>>

84. SUDÍK, P. (2018). Šamanismus. [online], 2018, [cit. 15.08.2018], dostupné z: <http://sudik.name/?page_id=47>
85. SVOBODA, J. A. (1994). Dolní Věstonice a Pavlov – 70 let archeologického výzkumu. Vesmír 73, 137, 1994/3, [online], 1994 [cit. 28.07.2018], dostupné z: <<https://vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/1994/islo-3/dolni-vestonice-pavlov.html>>
86. ŠTAMPACH, I. (2008). Šamanismus a neošamanismus. In: DINGIR [online], 2008, [cit. 08. 07. 2018], dostupné z: <<http://dingir.cz/archiv/Dingir408.pdf>>
87. ŠVARCOVÁ, M. (2018). Šaman se nerodí z posvátné drogy. [online], 2018, [cit. 31.08.2018], dostupné z: <http://www.pristav69.cz/1-38-30_Saman---drogy.htm>
88. TALK ABOUT: LAW AND RELIGION (2021). Individualization of Religion Beliefs, Secularization and Religion-State Relations. [online], 2021, [cit. 15.3.2022], dostupné z: <<https://talkabout.iclrs.org/2021/01/12/individualization-of-religious-beliefs-secularization-and-religion-state-relations/>>
89. VANIRSSON, Y. (2018). Ke kořenům Yggdrasilum. [online], 2018, [cit. 29.08.2018], dostupné z: <<http://www.yarwik.estranky.cz/clanky/ke-korenem-yggdrasilu/strom-zivota/axis-mundi.html>>
90. VOJŤÍŠEK, Z. (2007). Novopohanství a jeho přítomnost v české společnosti. In Teologická revue. [online], 2007, [cit. 16.07.2018], dostupné z: <http://www.zvojtisek.cz/dokumenty/clanky/novopohanstvi_pro_teologickou_revue.pdf>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Seznam obrázků

Příloha č. 2: Seznam tabulek

Příloha č. 3: Seznam zkratk

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Šamanské skupiny Střední Asie

Obrázek 2: Šamanská skála – Mys Burchan

Obrázek 3: Časová spirála

Obrázek 4: Peyotl a lysohlávky

Obrázek 5: Šamanem snadno a rychle

Obrázek 6: Uspořádání tří světů

Obrázek 7: Ivo Musil

Obrázek 8: Miroslav Kašpar

Obrázek 9: Petr Chobot

Obrázek 10: Indiánská vesnička na statku MeZon

Obrázek 11: Metoda sněhové koule

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Nadace pro šamanská studia

SEZNAM ZKRATEK

ASC	Altered State of Consciousness
ČLK	Česká lékařská komora
ČR	Česká republika
DMT	N-dymethyltryptamin
FSS	Nadace pro šamanské hnutí
ISSR	Mezinárodní společnost pro výzkum šamanství
KLDR	Korejská lidově demokratická republika
LSD	Diethylamid kyseliny lysergové
NDE	Near Death Experience
OSHO	Chakra reeding and counselling
SPD	Česká politická strana svoboda přímá demokracie
USA	United States of America

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Obrázek 1 - Šamanské skupiny Střední Asie

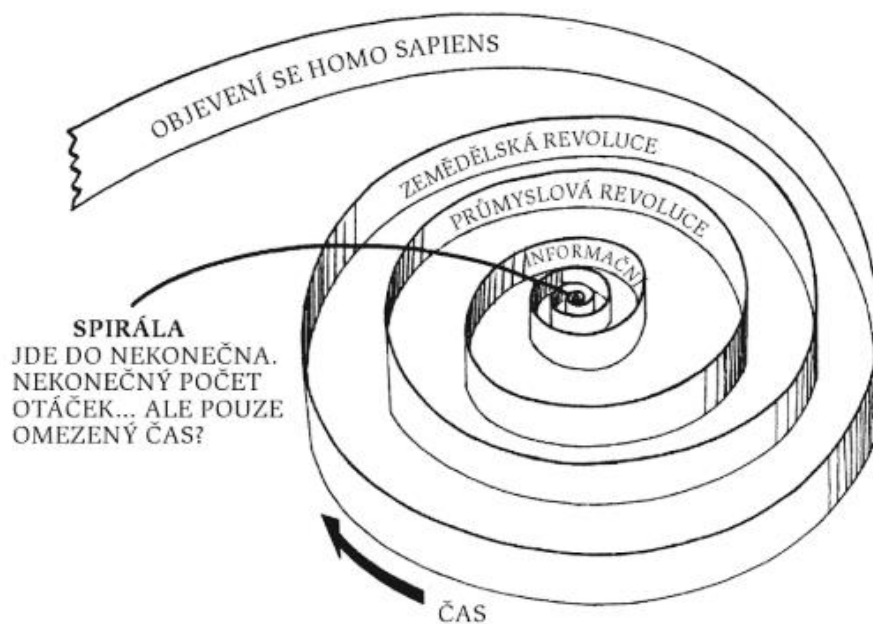
Zdroj: VITEBSKY, 1996

Příloha č. 2: Obrázek 2 - Šamanská skála – Mys Burchan

Zdroj: <https://www.gigaplaces.com/clanek-na-kole-na-mys-choboj/>

Příloha č. 3: Obrázek 3 - Časová spirála

Zdroj: RUSSELL, P. (2011), Okno v čase, s. 188)

Příloha č.4: Tabulka 1: Nadace pro šamanská studia

Nadace pro šamanská studia	Nadace pro šamanská studia v Evropě
PO Box 1939	Mag. Roland Urban
Mill Valley, CA 94942	Untere Reitling 26
USA	A-4224 Wartberg ob der Aist
Telefon: (415) 897-6416	Telefon: +43 (0) 650 77 00 660
Internet: www.shamanism.org	e-mail: office@shamanicstudies.net

Zdroj: vlastní konstrukce dle: Foundation for Shamanic Studies Europe, dostupné z: <<https://www.shamanism.eu>>

Příloha č. 5: Obrázek 4 - Peyotl a lysohlávky

Zdroj: <<http://www.psychoaktivnirostliny.wz.cz/peyotl.html>>

<<http://houby.pidisoft.cz/produkty/63-lysohlavka-ceska/>>

Příloha č. 6: Obrázek 5 - Šamanem snadno a rychle

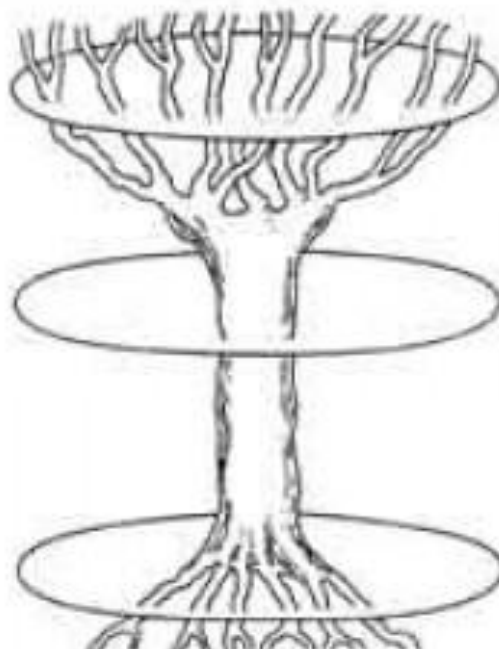
Zdroj: VANIRSSON, In JOSÍFKO, 2013, online

Příloha č. 7: Obrázek 6 - Uspořádání tří světů

Horní svět

Střední svět

Dolní svět

Zdroj: VANIRSSON, Y. (2018). Ke kořenům Yggdrasilum, dle knihy: MATHEWS, C. Zazpívej své duši na cestě domů, [online]

Příloha č. 8:

Výrazné osobnosti českého neošamanismu

Za vůdčí představitele českého neošamanismu lze považovat hned několik šamanů. Rozhodující jsou však Ivo Musil, Miroslav Kašpar a Petr Chobot, i když s novošamanismem v Čechách bezprostředně souvisí již v práci uvedená postava amerického psychiatra a českého rodáka z České Třebové Stanislava Grofa, objevitele holotropního dýchání. Aktuální program Stanislava Grofa v České republice a Polsku zajišťuje jeho dlouholetý spolupracovník Milan Hrabánek, který o něm pravidelně informuje na internetových stránkách: <<https://www.stanislavgrof.cz/>>, které provozuje opavské centrum Holos. Grof je přísným zastáncem transpersonální psychologie jako vědeckého oboru, a to jak teoretického systému, tak i jako prostředku k řešení praktických úkolů (Vidmar, 1992, s. 10). Zde je však nutné uvést, že transpersonální psychologie má mnoho odpůrců, mezi které například patřil předseda Českého klubu skeptiků profesor Heřt. Ten zařazuje transpersonální psychologii mezi alternativní způsoby léčby. Naopak na obhajobu Grofa je zde vhodné uvést citaci z jeho knihy *Za hranicemi mozku: Narození, smrt, transcendence*, ve které uvádí, že „maje na zřeteli potíže, jež jsem po léta sám zažíval při akceptování údajů předložených v této knize, neočekávám, že pro čtenáře bude snadné uvěřit informacím, které uvádím, ledaže by sami prožili odpovídající zkušenost, ať osobně, nebo při práci s jinými lidmi“ (GROF, 1999, s. 5).

Ivo Musil

Ivo Musil je snad jednou z nejvýraznějších osobností českého neošamanismu. Šamanismus je podle něho „absolutně svobodný a otevřený a nabízí tuto svobodu a otevřenost každému, kdo má zájem rozšířit své hranice, poznat nové možnosti a nechce se spokojit s dogmaty a fundamentalismem“ (Musil,

2006, online). Český novošamanismus v podání Ivo Musila je zejména orientovaný na praxi severoamerických indiánů.

Na svých internetových stránkách Musil o sobě píše, že v roce 1996 prožil spontánní probuzení kundalini, aniž tušil, o co jde. Poté nastalo hledání vlastní cesty ke spiritualitě a sebepoznání. V roce 2001 se poprvé setkal se šamanismem a od té doby se učil od šamanů z celého světa. Ve své činnosti se snaží navazovat na Michaela Harnera a to šamanským léčením, šamanským poradenstvím a pořádáním tematických přednášek, které mu v současné době pomáhá organizovat Jana Hanzlová (Kamínková).

Miroslav Kašpar

Miroslav Kašpar na svém statku ve Skřídlech v jižních Čechách, zajišťuje vedle kurzů holotropního dýchání také semináře šamanského bubnování, chůze po žhavém uhlí, indiánské potní chýše a další činnosti. V současnosti nabízí čtyři typy programů zaměřené na holotropní dýchání, firewalking, indiánskou saunu nebo výrobu bubnů. Spektrum služeb Miroslava Kašpara sice není tak rozsáhlé jako u Ivo Musila, přesto se stále rozšiřují.

Jako bývalý lesník, který se za socialismu zhlédl v józe a také praktikoval holotropní dýchání pod vedením Stanislava Grofa V Čechách i ve Spojených státech amerických se specializuje spíše na rozvíjení konkrétních šamanských technik, než na zcela ucelenou podobu šamanské práce. Pro ilustraci je v příloze č. 3 uveden obrázek z výroby bubnů a bubnování na statku Miroslava Kašpara ve Skřídlech, přičemž je zde možné si koupit již hotový buben za ceny od 40 do 160 euro (37 – 60 cm).

Petr Chobot

Petr Chobot je trochu kontroverzní neošaman, který se od svého mládí zabývá zkoumáním vztahů mezi vědomím a hmotou. Posledních 18 let pak navštěvuje amazonské a andské šamany, jejichž systém podle jeho slov velice aktivně studuje. Zabývá se zejména indiánskou fytoterapií a snaží se svými projekty přispět k rozšíření účinných léčivých rostlinných prostředků až za hranice Amazonie.

Bohužel při jednom ze svých seminářů v roce 2001, který uspořádal v Praze v tělocvičně Fakulty tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy na téma „Osvobozující autohypnóza pralesních kouzelníků“ poskytl jeho účastníkům entheogen, prudký jed, a tím jich 37 uvedl do ohrožení života. Za to byl stíhán a obviněn z nedovoleného držení omamných a psychotropních látek, nicméně stíhání proti němu bylo nakonec zastaveno. Dnes Petr Chobot pokračuje ve své činnosti včetně poradenství o různých bylinných směsích a rostlinách včetně jejich prodeje na e-shopu a jeho akcích zaměřených na rozvoj schopností a aktivaci energetických center.

Přehled dalších neošamanů

Úvodem přehledu je nutné konstatovat, že vedle organizované podoby neošamanů se v České republice vytváří další významný proud, jehož snahou je zajištění si co největší možné individuality a svobody. Pro tyto jednotlivce pak šamanismus představuje individuální a soukromou záležitost. Pro obecnou veřejnost je pak proniknutí do blízkosti těchto šamanů možné pouze prostřednictvím mimořádných kontaktů a známostí. Také prezentace výsledků jejich snažení je jimi považována za nepřístojnou.

Cesty lásky – Lara Kucher

Ukrajinka Lara Kucher a Leon Luděk Novotný (Drábek) mimo	Kontakt: e-mail:
--	----------------------------

<p>mnoho různých služeb, jako masáže, astrologii a numerologii, či pomoc při neplodnosti, poskytují také různá šamanská léčení a obřady pro jednotlivce a skupiny.</p>	<p>zumbadumbu@seznam.cz WWW: https://krokykuspechu.webnode.cz/</p>
--	--

Cesta ke kořenům – Hájovna Bohuslavice

<p>Služby zajišťuje Ondřej Bahník, který s manželkou Magdalenou Bahník Šimečkovou a synem žije na samotě u lesa v Bohuslavicích u Hlučína. Pro zájemce společně zajišťují šamanské léčení a očistu prostor.</p>	<p>Kontakt: Kalvodova 2, Ostrava-Mariánské hory e-mail: cestakekorenum@gmail.com WWW:<http://www.cestakekorenum.cz/></p>
---	--

Cesty kruhu – Spilka Jiří

<p>Cesty kruhu zajišťují šamanské a celostní léčení a Medicínský kruh. Vše zaštiťuje Jiří Spilka se šamanským jménem Ranbir Vlk. Na jednotlivé akce, jako jsou šamanská setkání, čtení energie nebo poradenství podle OSHA je třeba se předem přihlásit.</p>	<p>Kontakt: e-mail: jispilka@gmail.com, cestykruhu@wgz.cz WWW: <http://cestykruhu.webgarden.cz/></p>
--	---

Dotek srdcem – Umay Yamuna Wolf

<p>Umay Yamuna Wolf zde nabízí různé kurzy, večerní konstelace, šamanské dotekové semináře, rodinné konstelace, ARTeterapie, Access Bars a A. E. Facelift terapie, THD Vaginální mapování a další služby.</p>	<p>Kontakt: CENTRUM Miracle, Křehlíkova 48, Brno – Slatina e-mail: umay@centrum.cz WWW: <http://www.psychoterapeutka.eu/></p>
---	---

DUHOVÁ HVĚZDA, občanské sdružení

<p>Na činnosti občanského sdružení se podílí zejména Eva Marie Šámalová, Eva Dvořáková, Jiří Šámal a Adam Kučera. Občanské sdružení je zaměřeno zejména na terapeutickou činnost a pořádání seminářů. Medicínský (šamanský) kruh s jemnou relaxační hudbou a bubnováním zajišťuje především psychoterapeutka Eva Dvořáková.</p>	<p>Kontakt: Duhová hvězda, občanské sdružení, Petrohradská 37, Praha 10, Vršovice e-mail: duhovahvezda@seznam.cz WWW: <https://www.duhovahvezda.org></p>
---	---

Fuller Karel

<p>Tanečník posvátného obřadu Tance slunce, šaman a léčitel, nabízí šamanská léčení, léčení hudbou a rituály potní chýše.</p>	<p>Kontakt: e-mail: karel.fuller@seznam.cz</p>
---	--

Jantarový svět – Čejka Jan

<p>Jedná se o občanské sdružení jehož záměrem je oprostít se od norem současného světa a stát se soběstačným na základě volné výměny energií. Ze šamanských aktivit nabízí také putování se bubnem, nebo pomocí zasvěcení předávání energetických systémů apod. Mimo to však provozuje celou řadu mimošamanských aktivit, jako miniškolku, channeling a další.</p>	<p>Kontakt: Jantarový svět, Ferdinandov 14, Hejnice WWW: <http://jantarovysvet.cz></p>
--	--

Jayananda – Harazim Marcel

<p>Šaman a čaroděj Marcel Harazim zde nabízí masáže a práce s tělem, Tantra jógu a další individuální dlouhodobé programy (šamanskou kliniku).</p>	<p>Kontakt: e-mail: me@jayananda.cz WWW: <http://jayananda.cz/></p>
--	---

Klíčník – šamanské léčení

<p>Jan Šmejkal zde zajišťuje šamanská léčení, výklad karet, diagnostiku těla a psychiky, výklady snů, komunikace s duší, náprava léčení vztahových konstelací, výuka alikvotního zpěvu a léčení hlasem a mnoho dalších služeb.</p>	<p>Kontakt: Klíčník – šamanské léčení, Studio-Karmelitánská 21, Praha 1 e-mail: janek2@centrum.cz WWW: <https://klicnik-samanske-leceni.webnode.cz/kontakt/> nebo: <shamanis1.webnode.cz/></p>
--	--

Kubasova chalupa – Cesta srdce

<p>Toto centrum, jak uvádí sami majitelé Michal Kubasa a jeho manželka Monika bylo vytvořeno v rámci projektu Pozvednutí energetických vibrací planety Země. Nabízí pořádání kurzů, seminářů a různých setkání, ale také pronájem chalupy.</p>	<p>Kontakt: Kubasova chalupa, Sudislav nad Orlicí 11 e-mail: michal@kubasovachalupa.cz monika@kubasovachalupa.cz WWW: <http://www.cestasrdce.cz/o-nas/></p>
--	--

Libánský Jiří – Léčitel, šaman, mystik, mistr reiki, tantry a přírodního léčení

<p>Mimo přednášky a semináře, nabízí různé šamanské rituály (bubnování, chození po ohni apod.), ale také mnoho typů masáží, zejména pro ženy. Služby nabízí na dvou internetových stránkách, viz, kontakty.</p>	<p>Kontakt: Vodičkova 1935/38, Praha 1 e-mail: jiri@libansky.com WWW: < https://ritualy.webnode.cz/> <https://libansky.webnode.cz/></p>
---	---

Li-Duše ze Slunečního větru – Pražáková Ludmila

<p>Ludmila Pražáková, která se profesně od roku 2002 věnuje psychoterapii v psychiatrické</p>	<p>Kontakt: e-mail: poradnaliduse@seznam.cz</p>
---	--

léčebně Bohnice, pořádá i různé semináře, kurzy a meditace zejména v oblasti zdraví a partnerství. Doplnkově se věnuje psaní poezie a různých zamyšlení.	WWW: < https://liduse.estranky.cz/ >
--	---

Nusta – Petersen Michaela

Nusta, tedy Michaela Peterson, mimo pořádání workshopů a přednášek, provází zájemce o problematiku šamanství po různých oblastech Jižní Ameriky (Mexiko, Peru, Bolívie a další. Mimo to pořádá večery s tanci (Tanec Duhového Hada, Tanec Koně, Tanec Jelenů a Laní, ale i tance mnoha jiných zvířat.	Kontakt: MP – Agency, Orevej 111 D, 4760 Vordingborg, Dánsko e-mail: nusta@nusta.cz WWW: < http://www.nusta.cz >
---	--

Ocelíková Zdeňka – Amarhea

Poskytuje léčitelské služby, očistu energetických těl a čakr, čištění prostor od negativních energií, vyhledávání geopatogenních zón, astroporadenství a horoskop, kraniosakrální terapii, kineziologii, zasvěcení do Mistrovských energií, lymfodrenáže, ale také pořádá kurzy a semináře.	Kontakt: Dům Rukou Světla, Liblická 5, Praha; e-mail: info@durukousvetla.cz WWW: < http://www.dumrukousvetla.cz/ >
---	---

Pejchalová Marta – Šamanismus se srdcem

Marta Pejchalová poskytuje služby v oblasti léčby a poradenství (emoční bloky, bolesti, chronická únava, ztráta smyslu života, nízká sebedůvěra apod.), tak jako absolventka	Kontakt: U Chmelnice 464, Studená e-mail: vunezivota@centrum.cz WWW:< http://www.samanismus.eu/ >
--	---

<p>Fakulty žurnalistiky Univerzity Karlovy v Praze, píše různé články týkající se šamanismu a všeho kolem.</p>	
--	--

Rostlinka Jan – Ayahuasca, šamani a Amazonie

<p>Vzhledem k tomu, že Jan Rostlinka žije již delší dobu v Napo v Ekvádoru nabízí konzultace týkající se léčení, šamanské práce, práce s rostlinami a případně další aktivity přes telefon, facebook a Skype. Jeho zaměření je Ayahuasca a jiné léčivé rostliny.</p>	<p>Kontakt: WWW:</p>
--	--

Statek MeZon – Suchánek Jan (John Red Shirt)

<p>John Red Shirt je velký obdivovatel severoamerických indiánů. Spolu se svou přítelkyní Danou (Thuma Thethi) bydlí na statku MeZon (Meditační Zóna) u Sedlčan. Součástí statku je i indiánská vesnička viz. obrázek č. 13. Na statku a vesničce se pořádají různé workshopy na rozvoj osobnosti.</p>	<p>Kontakt: WWW: facebook.com/pages/Mezon-Native-Park/</p>
--	---

Obrázek 10: Indiánská vesnička na statku MeZon

Zdroj:<<http://www.neosaman.cz/2013/john-red-shirt-mezon-a-prekvapiva-podoba-tradic/>>

Šamanské centrum Háj

<p>V centru se dvojice Pavel a Markéta Švarcovi zabývá zejména alternativní medicínou a léčitelstvím. Současně zde provozují alternativní psychologickou i partnerskou poradnu nebo pořádají šamanské semináře.</p>	<p>Kontakt: Háj u Habartic 23, okr. Liberec WWW: <http://www.pristav69.cz/></p>
---	---

Šamanská jurta – Centrum přirozené spirituality

<p>Kontaktní osoby centra je Honza Mucha a Peter „Mládek“</p>	<p>Kontakt: e-mail: centrum@samanskajurta.cz</p>
---	---

<p>Deskastello, dění se však zúčastňují i další osoby. Centrum nabízí rituály svěcení stromů, kamenů, pramenů apod., dále výrobu a prodej jurt, zprostředkovává návštěvy šamanů ze zahraničí a zajišťuje semináře.</p>	<p>WWW: <http://www.samanskajurta.cz.cz/></p>
--	---

Šamanská léčitelská poradna – Přístav 69

<p>Pavel a Markéta Švarcovi v této poradně nabízí pomoc v různých životních situacích (deprese, nedostatek sil a chuti do života), řešení neuspokojivých vztahů, různá životní traumata, neschopnost najít a využít vlastní potenciál, psychospirituální krize, otázky smyslu života a další potíže. Dále nabízí léčitelství, zvláště u nemocí dlouhodobého charakteru, léčebné rituály v rámci psychiatrických poruch, fobií a syndromu vyhoření.</p>	<p>Kontakt: Šamanská poradna Přístav 69, U konečné 86, Praha 9, Dolní Počernice WWW: <http://www.pristav69.cz/></p>
--	---

Šimečková Magdalena

<p>Magdalena Šimečková je facilitátorka holotropního dýchání, ale věnuje se také kanisterapii a je léčitelka psů. Absolvovala dlouholetý výcvik přímo u otce, Stanislava Grofa a v současnosti je žačkou Jorgeho Redtail Hawka.</p>	<p>Kontakt: e-mail: cestakekorenum@gmail.com</p>
---	---

Šťávová Jana – Ma Navala

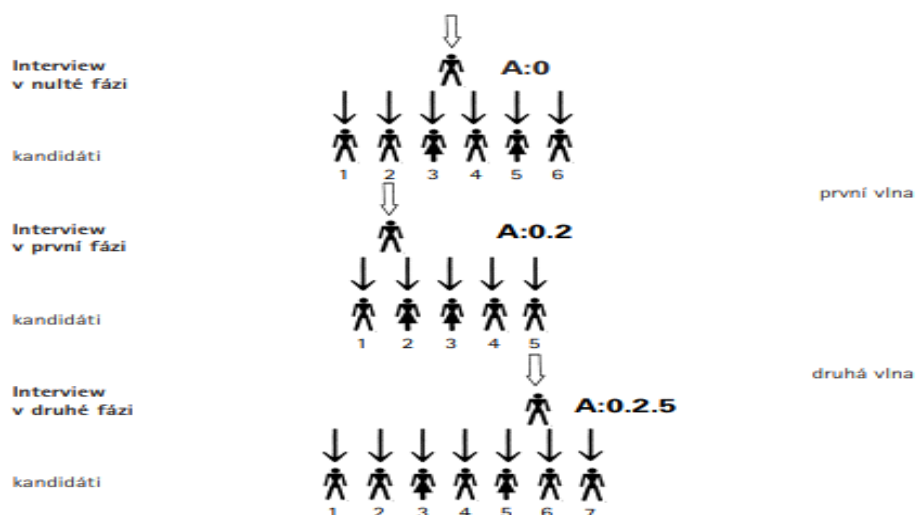
<p>Jana Šťávová je učitelkou ženské tantry a šamanské cesty, léčitelka a lékařka.</p>	<p>Kontakt: e-mail: janastavova@seznam.cz WWW: mohenzodaro.cz</p>
---	--

--	--

Taisha Tauma – STUDIO TAISHA

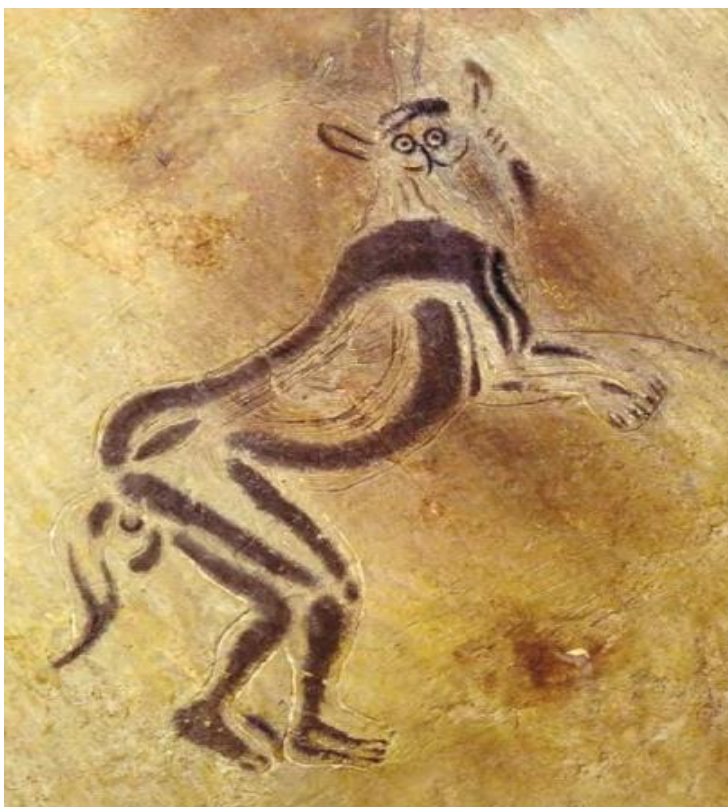
<p>Šamanka, léčitelka a duchovní lektorka, jak se označuje nabízí masáže, semináře, dáršany s božskou durgou, pomazání, křty, rozbor e-mailem, přednášky apod.</p>	<p>Kontakt: STUDIO TAISHA, U Viaduktu 9, Jihlava WWW: http://www.samanizmus.cz/</p>
--	---

Příloha č. 9: Obrázek 11 - Metoda sněhové koule

Zdroj: HARTNOLL a kol. (2003). s. 16.

Příloha č. 10: Malba maskovaného šamana z jeskyně Les Trois Frères

Zdroj: EBELOVÁ, K. (2012). Maska v proměnách času a kultur, s. 186.

Příloha č.11: Internetové stránky „Šamani.cz“

Každý člověk ze Západu si může osvojit základy šamanské praxe. Tato starobylá cesta je velkolepá. Na naše vědomí působí tak hluboce, že náš obvyklý kulturní systém víry a představ o realitě se stává nepodstatným.

Michael Heimer, The Foundation for Shamanic Studies

Nejbližší plánované akce

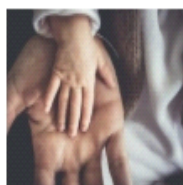
Základní seminář Šamanská cesta

Termín: 13. - 14. října 2018 (So - Ne)

Místo: Iaschi Maria Centrum, Na Valerince 13, Praha 5

Cena: 2 600 Kč (při předem 14 dní předem 2 200 Kč) a ti, kteří u mě absolvovali alespoň 2 semináře, mají 10% slevu

Šamanismus je nejstarší metoda použití změněných stavů vědomí pro řešení a řešení problémů. Účastníci semináře se bez komplikovaných rituálů nejprve naučí za pomoci bubny a chřestidel vstupovat do změněného stavu vědomí a rozšířit své vnímání i na tu část reality, kterou běžně nevnímáme a říkáme jí proto neobvyklá. Získají zkušenost...

Šamanské ladění – 7 setkání

Termín: 7 úterků od 16. října do 27. listopadu (18:00 - 21:00 hod.)

Místo: Studio Šanek, Ke Krč 30, Praha 4

Cena: 2950 Kč (při předem 14 dní předem 2600 Kč) a ti, kteří u mě absolvovali alespoň 2 semináře, mají 10% slevu

Možná po absolvování základního obtížně hledáte způsob, jak ve všedním životě aplikovat to, co jste se na semináři naučili. Přemýšlíte, jak získat větší sebevědomí a jistotu v praktikování prvků šamanismu. Nechte si jít, jak definovat konkrétní záměry pro šamanské cesty či přicházejí situace, se kterými si nevíte rady. Pak se...

Potní chýše říjen

Termín: 27. října 2018 (So) v 12:30

Místo: Muzkroměly (u Dobříše), www.dlevolesu.cz

Cena: dobrovolný příspěvek (náklady na owoču jsou 500 - 700 Kč)

Potní chýše je nesmírně silný čistící a léčivý posvátný obřad vycházející z rituálů přírodních národů, především severoamerických Indiánů. Jeho původní význam spočíval v tom, že se setkáme s temnotou, která je v nás, pobudeme s ní, přijmeme ji a pak do ní přineseme světlo. Mnohem novější je pojem potní chýše...

Všechny akce

Nejnovější články

Člověk s dobrým srdcem

Indiánský chlapec přišel za svou babičkou: "Jak poznám, že má člověk dobré srdce?" Ta se chvíli zamyslela a pak řekla: "Nepoznáš to podle toho, co kdo říká nebo jaký dělá dojem. Ale podle pocitu, který máš v jeho přítomnosti, když se sám ztáhne. To je důkaz. Protože nikdo

Ivo Musil

Koncem roku 1996 jsem prožil spontánní probuzení kundalini, aniž jsem tenkrát tušil, o co jde. Poté následovalo období hledání vlastní cesty ke spirituálním a sebezpoznání. Už jsem se ...

Co říkají účastníci

"S Ivo jsem v posledních pěti letech absolvovala možné desítky seminářů, setkání, potních chýší. Každé setkání je pro mě jako badatelská výprava. Nijem naprostou jistotu, že se o sobě něco dozvím. Často nevím, jak jsme se o to tě hloubky dostali, ale jáme tam a Ivo je ctivým průvodcem. Ohromně mi pomohl zorientovat se ve svých pocitech, detekovat části mé osobnosti a pracovat s nimi!"

Markéta Vybomá

Knihy ke stažení

V roce 2015 jsem se vydal na pouť. O tom, co mě potkalo a jaká nečekaná moudra ke mně cestou přišla, jsem napsal malou knížku. Kdyby tě zajímala, rád se podělím. Prosím zadej email, kam ji mohu poslat.

Příloha č. 12: Bubnování na statku Miroslava Kašpara ve Skřídlech

Zdroj: <<http://skridla.arcs.cz/vyroba-bubnu/>>

Příloha č. 13: Stránky internetového obchodu kouzelné houby.cz

HLEDAT ZBOŽÍ

Search for products

KATEGORIE ZBOŽÍ

AYAHUASCA

KÁVA S HOUBOU REISHI

KNIHY

NÁSTROJE A POMŮCKY

PĚSTEBNÍ SUBSTRÁTY

SADY PRO PĚSTOVÁNÍ HUB

SADY PRO PĚSTOVÁNÍ KAKTUSŮ

SAMOTNÉ SPORY V INJEKcích

SEMENA KONOPÍ

ČLÁNKY

05
LUS

Lysohlávka kubánská
(*Psilocybe cubensis*)

Komentáře nejsou povolené u
textu s názvem Lysohlávka
kubánská (*Psilocybe cubensis*)

19
SLO

Novodobá historie
lysohlávek rodu *Psilocybe*

Komentáře nejsou povolené u
textu s názvem Novodobá
historie lysohlávek rodu
Psilocybe

NENÍ SKLADEM

SADY PRO PĚSTOVÁNÍ HUB

Grow Kit Amazonas Kompletní
sada

549,00 Kč vč. DPH

VÍCE...

NENÍ SKLADEM

SADY PRO PĚSTOVÁNÍ HUB

Grow Kit Mexico (Dutch King)
Kompletní sada

549,00 Kč vč. DPH

VÍCE...

NENÍ SKLADEM

SADY PRO PĚSTOVÁNÍ HUB

Grow Kit Ban Hua Thai (Thailand)
Kompletní sada

549,00 Kč vč. DPH

VÍCE...

NENÍ SKLADEM

SADY PRO PĚSTOVÁNÍ HUB

Grow Kit B+ Kompletní sada

569,00 Kč vč. DPH

VÍCE...

NENÍ SKLADEM

NÁSTROJE A POMŮCKY

Sáček s filtrem Unicorn 3T

49,00 Kč vč. DPH

VÍCE...

NENÍ SKLADEM

NÁSTROJE A POMŮCKY

Septoderm Gel 50ml

79,00 Kč vč. DPH

VÍCE...

Zdroj: <<http://www.kouzelnehouby.cz/>>